

Onni Kalin

PAHE VAI SAIRAUS?

Journalismin rooli huume keskustelun rakentajana

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Kesäkuu 2023

TIIVISTELMÄ

Onni Kalin: Pahe vai sairaus? Journalismin rooli huume keskustelun rakentajana
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteellinen tutkinto-ohjelma
6/2023

Tässä pro gradu -tutkielmassani tarkastelen journalismin tapaa järjestellä huume politiikasta käytävää julkista keskustelua. Tarkastelen millaisia näkemyksiä journalismi päästää keskustelussa ääneen ja miten näkemyksiä suhteutetaan keskenään. Samalla kiinnitän huomiota siihen, millaista todellisuutta huumeista journalismi tällöin tuottaa.

Tutkielmani kirjallisuuskatsauksessa perehdyn huume politiikan historiaan sekä rakennan analyysin taustateorian tutustumalla journalismin objektiivisuutta ja sen asemaa julkisena palveluna käsittelevään kirjallisuuteen.

Analyysiä ohjaa kolme tutkimuskysymystä: 1) Millaisena huumeiden käyttö näyttäytyy Suomessa lehtijuttujen perusteella? 2) Missä ulottuvuuksissa huumeista puhutaan ja kenen äänillä? 3) Mitä muutosta journalismin roolissa huume keskustelun rakentajana on havaittavissa?

Tutkimusmenetelmäni on sisällönanalyysi, jonka teoreettisena viitekehyksenä toimii ajatukset indeksoinnista ja julkisuuden kehistä. Empiiriseksi aineistoksi keräsin yhteensä 40 vuonna 2022 julkaistua huumeita käsittelevää artikkelia, joista 18 on julkaistu Helsingin Sanomissa ja 22 Ylen nettisivuilla.

Analyysin perusteella journalismi painottaa huume keskustelussa terveystaloudellisia näkemyksiä ja välillisesti tukee huumeista käytävän keskustelun monipuolistumista. Kokemusasiatuntijoiden ja terveysalan ammattilaisten näkemysten arvo keskustelussa on nousussa. Julkisessa keskustelussa vallitsee konsensus siitä, että huumeiden käyttö on pahe ja sairaus. Poikkeaviksi ajatuksiksi hahmottuu sekä terveydenhuollon asemaa kyseenalaistavia että eri huumeidenkäyttötavoista puhuvat näkökulmat. Keskustelussa legitiimeiksi kiistelyn kohteiksi nousevat lähinnä: miksi huumeiden käyttö sairautena lisääntyy, mitä siitä seuraa ja miten sairautta tulisi paremmin hoitaa.

Journalistisen kulttuurin edistämistätiö Jokes on tukenut pro gradu -tutkielman tekemistä 900 euron opiskelijastipendillä.

Avainsanat: huumeet, indeksointi, objektiivisuus, julkisuus, julkisuuden kehät

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	HUUMEPOLITIIKAN TAUSTA	4
	2.1.1 Huumepolitiikan varhais historia	6
	2.1.2 Toinen huumeaalto	9
	2.1.3 Huu metilanne nykypäivän Suomessa	11
3	JOURNALISMI TIEDONVÄLITTÄJÄNÄ	13
	3.1 Objektiivisuus	14
	3.1.1 Indeksointi	17
	3.2 Julkisuus	18
	3.2.1 Journalismi julkisen keskustelun järjestelijänä	20
4	HUUMEET JOURNALISMISSA	23
5	EMPIIRINEN TUTKIMUSASETELMA	26
	5.1 Empiirinen aineisto	28
6	ANALYYSIN TULOKSET	31
	6.1 Konsensuksen alue	34
	6.2 Poikkeavuuden alue	39
	6.2.1 Mistä ei käydä keskustelua?	44
	6.3 Legitiimin kiistelyn alue	45
7	LOPUKSI	55
	7.1 Muutos aikaisempaan	58
	7.2 Johtopäätöksiä keskustelun luonteesta	60
	7.3 Tutkielman rajoitteet	63
	7.4 Jatkotutkimusaiheet	64
	LÄHTEET	65

1 JOHDANTO

Oma mielenkiintoni huume politiikkaa kohtaan on syntynyt vasta parin vuoden sisällä, kun toimittajan töiden kautta olen päätenyt kirjoittamaan pari pidempää tekstiä huumeisiin liittyen. Huumeista kirjottaminen ei ole ollut helppoa. Huumeista liikkuu paljon ristiriitaista tietoa ja niitä on käsitelty vuosikaudet yksipuolisesti.

Huume on pohjimmiltaan niin poliittinen termi, että sen olemus haastaa journalismin taustalla olevia arvoja ja nostaa pinnalle kysymyksiä journalismin tehtävistä. Ongelma, jonka hoitamiseen ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta, mutta jonka hoitamisen perinteinen linja on valitettavan epäonnistunut, itsessään haastaa journalismin koko objektiivisuuden ihannetta. Tämä näkyy myös asiantuntijoiden kirjoituksissa, kuten tiedeverkkolehti *Politiikasta* 29.10.2021 julkaistussa artikkelissa:

”Olemme viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana ehkäpä tottuneet ajattelemaan huume politiikkaa jonkinlaisena periaatepäätöksenä siitä, haluammeko huumeita Suomeen vai emme. Tällainen lähestymistapa sivuuttaa sen, että huumeet ovat jo täällä ja niin ovat niitä käyttävät ihmisetkin.” (Luoma-Aho 2021.)

Jos journalismi taantuu vain passiiviseksi tiedonvälittäjäksi, joka vain toistaa merkittävien tahojen poliittisia näkemyksiä sellaisenaan, ylläpitääkö journalismi silloin ongelmaa? Toisaalta, jos journalismi ryhtyisi aktiivisemmin ajamaan edistyksellisempään huume politiikkaa, kääntyisikö journalismi silloin joidenkin lukijoiden silmissä puolueelliseksi?

Mielipidemittauksissa yleinen mielipide näyttää olevan pikkuhiljaa kääntämässä kelkkaansa huume politiikan suhteen, mutta päättäjien tasolla linja tuntuu pitävän (ks. Karjalainen, Hakkarainen, Salasuo 2023). Onko journalismin tehtävä tällöin siis raportoida tasapuolisesti molemmista näkökulmista vai tulisiko sen mukautua yleisen mielipiteen muutokseen? Entä miten journalismin tulisi suhtautua huumeista levitettävään misinformaatioon tai vanhakantaisiin asenteisiin?

Itse näkisin, että journalismi on huumeekysymyksen kanssa ajautumassa samankaltaiseen tilanteeseen, mitä se aikoinaan oli ilmastonmuutoskysymyksen kanssa. Ilmastonmuutoksesta uutisoitaessa pääsivät pitkään ääneen myös ilmastonmuutosta kyseenalaistavat näkemykset. Tällä hetkellä näyttäisi siltä, että journalismi instituutiona on päättänyt jättää nämä näkemykset huomioimatta ilmastonmuutoksesta raportoitaessa, koska ne nähdään haitallisina.

Tästä journalismin dualistisesta valistajan ja tiedonvälittäjän skismasta syntyikin idea valita tämän pro gradu -tutkielman aiheeksi journalismin tapa käsitellä huumeita. Pyrkimyksenä on selvittää, millainen rooli journalismilla on huume politiikan todellisuuden rakentajana.

Haluan tarkastella huumeiden käsittelyä keskustelussa nimenomaan tässä hetkessä. Arkihavaintojen perusteella huumeet ovat valikoituneet viime vuosina juttujen aiheiksi erityisen ahkerasti. Jo pelkästään viime vuoteen on mahtunut monia paljon uutisoituja laajempia huumeisiin liittyviä ilmiöitä. Isoja teemoja ovat olleet muun muassa kiinnostus kannabiksen laillistamiseen eri EU-valtioissa, huumeiden käyttöhuoneista käytävä keskustelu, poliisin ”piritorin” siivoamisoperaatio, kokaiinin käytön yleistymisen ja Suomen huume kuolemien raju nousuminen. Huumeiden tärkeys poliittisena keskustelun aiheena vaikuttaisi siis olevan jälleen nousussa, jolloin myös tarve tuon keskustelun tutkimiselle tuntuu perustellulta.

Tutkielmani alussa, toisessa luvussa, käyn läpi huume politiikan merkittävimmät kehitysvaiheet 1900-luvun alusta tähän päivään. Kolmannessa luvussa tarkastelen journalismin *objektiivisuuden* ideaalin syntyä ja esittelen kuinka sen käytännön toteutumista voi ymmärtää Lance Bennettin (1996) kuvaaman *indeksoinnin* avulla. Samalla valotan journalismin suhdetta julkisuuteen ja esittelen Daniel Hallinin (1984) mallin *julkisuuden kehistä*. Luvussa neljä tutustun aikaisempiin tutkimuksiin, joissa on tutkittu journalismin suhdetta huumeisiin. Viidennessä luvussa kerron tutkielmassa käytetyn teoreettisen viitekehyksen, jonka kulmakivinä toimivat yllä mainitut ajatukset indeksoinnista ja julkisuuden kehistä. Samassa luvussa esittelen tutkimusstrategian ja empiirisen aineiston. Kuudennessa luvussa käyn läpi analyysin tuloksia: osoitan

millaisia toimijoita journalismi päästää julkiseen keskusteluun ääneen ja millaisia suhteita näiden toimijoiden välille luodaan. Samalla myös hahmottelen millainen kuva huumeista ja niiden käyttäjistä muodostuu julkisessa keskustelussa journalismin toiminnan myötä. Viimeisessä kappaleessa kokoan yhteen analyysin keskeiset tulokset, teen johtopäätöksiä, reflektoin tutkielman rajoitteita ja pohdin mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 HUUMEPOLITIIKAN TAUSTA

Kaikkia laittomia huumeita yhdistää kaksi asiaa. Ne vaikuttavat tajunnantilaan sekä ne aiheuttavat mielihyvää käyttäjässään (Benavie 2009, 9). Huume käsitteenä on kuitenkin läpeensä poliittinen. Kuten Christie ja Bruun (1986) asian esittää:

”Huumetta ei ole olemassa. Sitä ei ole olemassa loogisena kategoriana, johon ruumiiseen samalla tavalla vaikuttavat päihteet on koottu ja jonka ulkopuolelle sellaisia vaikutuksia vailla olevat päihteet jäävät” (emt. 66.)

Huume on kategoria, jota eri toimijat voivat hyödyntää tehdessään politiikkaa. Alkoholista ei kansankielessä aina nähdä huumeena, koska olemassa olevan mielikuvan mukaan se ei orjuuta käyttäjäänsä. Ajatellaan, että kohtuukäytöllä ei ole haittoja, mutta liiallinen tai hallitsematon käyttö johtaa alkoholismiin, joka on sairaus. Yleinen johtopäätös on, että vika ei ole aineessa vaan käyttäjässä. Saman ajattelutavan mukaan lääkkeetkään eivät ole huumeita, koska ne on kehitetty sairauden parantamiseen tai sen oireiden poistamiseen. Jos lääke kohtaa riittävästi vastustusta, voi lääketeollisuus lopettaa tietyn aineen puolustamisen, jolloin aine siirretään huumekategorian sisälle. (Christie & Bruun 1986, 57.)

Rajanveto muuttuu vaikeaksi tilanteissa, joissa lääkkeitä voi käyttää huumaustarkoituksessa. Missä kohtaa lääke muuttuu huumeeksi, riippuu siitä, kenen luvalla sitä käytetään ja mihin. Huumeiden ja lääkkeiden pitkää yhteen kietoutunutta historiaa kuvastaa hyvin kenties se, kuinka englannin kielessä sanoja ei ole erotettu toisistaan. Sanalla *drug* viitataan sekä huumeisiin että lääkkeisiin.

Tiedeyhteisö on pitkään ollut sitä mieltä, että ”alkoholin haitat ovat teollistuneessa maailmassa suuremmat kuin minkään muun päihteen, mahdollisesti tupakka poikkeuksena. Tämä pätee myös – ja ehkä ennen kaikkea – kuolemaan johtaviin haittoihin.” (Christie & Bruun 1986, 172.)

Lääkärin luvalla huumausaineella itsensä lääkitseminen ei ole väärinkäyttöä. Väärinkäytetty huume kuitenkin ottaa käyttäjästänsä vallan kertaheitolla.

”Huumeiden ajatellaan tekevän käyttäjistään hyvin nopeasti tahdottomia orjia ja saavan aikaan prosessin, jossa käyttäjä menettää inhimilliset piirteensä ja muuttuu eräänlaiseksi luontokappaleeksi, jonka toimintaa määrittää itsenäisten valintojen sijaan riippuvuus” (Törrönen 2004, 36).

Partasen (2002, 20–21) mukaan huume politiikkaan on liittynyt eri yhteiskunnissa kolme erilaista perustrategiaa. Niistä ensimmäisessä huumeet on rajattu rituaalien piiriin ja käyttöoikeus on annettu rituaaleista vastaaville toimijoille, kuten papeille ja shamaaneille tai yhteisön tietyille ryhmille, kuten miehille. Toisessa strategiassa on keskitytty luomaan eroa sallittujen ja kiellettyjen aineiden välille. Sallittuja aineita saatetaan jopa ihannoida ja niistä syntyviä haittoja siedetään. Muut huumeet tuomitaan. Useasti jako tehdään juuri alkoholin ja (muiden) huumeiden välillä. Kolmannessa strategiassa puolestaan keskitytään huumeiden lääkinällisen ja ei-lääkinnällisen käytön erottamiseen. Lääkinällisen ja ei-lääkinnällisen käytön tuomariksi on nostettu lääkärit, sillä itselääkintä on määritelty rikolliseksi toiminnaksi.

Tammen (2002, 255) mukaan suhtautumiset huume politiikan ratkaisuihin voidaan jakaa seitsemään ideaalityyppiin: Sota huumeita vastaan, huumeista vapaa yhteiskunta, rajoittava huume politiikka, sosiaali- ja terveystoimittainen painotus, haittojen vähentäminen, laillistaminen sekä liberalismi ja kuluttajanäkökulma. Näistä ensimmäinen on kielteisin ääri näkemys, jossa huumeita ja niiden käyttäjiä tarkastellaan vihollisina, joiden käsittelemiseen voidaan soveltaa eri sääntöjä kuin täysivaltaisiin kansalaisiin. Viimeisin puolestaan edustaa myönteisintä ääri näkemystä, jossa huumeet nähdään yksilön oikeuden piiriin kuuluvina kulutustuotteina, joiden käytön tulisi olla yhtä vapaata kuin muidenkin tuotteiden kohdalla. Perinteisesti lähes kaikkien länsimaiden huume politiikat edustavat yhtä tai useampaa ääripäiden väliin jääviä jatkumon keskikategorioita, joissa huumeiden käyttöä ja ongelmia pyritään hillitsemään rajoituksilla, rangaistuksilla ja hoidoilla.

Vaikka huumeiden käyttöön epäilemättä liittyy haittoja ja ongelmia, ei perinteinen huume politiikka todistetusti ole vähentänyt niitä ja tutkimustulokset osoittavat siihen suuntaan, ettei huumeiden vastaista sotaa yksinkertaisesti voi voittaa (Benavie 2009, 81).

Poliittista reformia kannattavien mukaan tiukka kriminalisointi on puolestaan vain lisännyt ongelmia. Kriminalisoinnin on sanottu lisäävän huumeiden käyttäjiin liitettäviä stigmoja ja syrjintää. Huumepolitiikan höllentämistä ja muuttamista vastustavien näkökulma nojaa uskoon siitä, että tiukalla politiikalla olisi mahdollista poistaa yhteiskunnasta huumeilta ei-lääkinnälliset käyttötavat. Reformia kannattavat sen sijaan ajattelevat, että niin kauan kuin huumeita on yhteiskunnassa tarjolla niitä tullaan käyttämään myös päihtymistarkoituksessa. Koska historian valossa huumeita on aina ollut tarjolla ja tulee olemaan tarjolla, huumepolitiikan tulisi keskittyä haittojen lieventämiseen, ei moraalisen ideologian edistämiseen ja rankaisemiseen. (Tammi 2002, 256.)

2.1.1 Huumepolitiikan varhaishistoria

Huumeiden vastaista sotaa on käyty globaalilla tasolla jo yli sata vuotta. Ensimmäinen kansainvälinen huumeita rajoittava sopimus koski oopiumia ja se allekirjoitettiin vuonna 1912 Alankomaiden Haagissa. Suomen lainsäädäntöön samainen sopimus ratifioitiin kymmenen vuotta myöhemmin. (Kansainvälinen opiumsopimus 1922/19.)

Seuraavat 50-vuotta elettiin huumeiden suhteen hitaan heräämisen aikaa. 1960-luvulle saakka huumeiden käyttö ja niihin liittyvät ongelmat nähtiin lähinnä lääketieteellisenä ilmiönä (Tammi 2002, 252). Vuonna 1961 huumeiden vastainen sota otti ensi askeleensa kohti nykyistä globaalia huumepolitiikkaa, kun Yhdistyneet kansakunnat (YK) kirjoitti ensimmäisen laajan Huumausaineyleissopimuksen. Samalla lanseerattiin edelleen käytössä oleva huumeiden jaottelu neljään luokkaan niiden lääkinällisten ja päihdekäyttö ominaisuuksien perusteella. Sopimuksella korvattiin aikaisempi kansainvälinen opiumsopimus. Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1965. (Vuoden 1961 huumausaineyleissopimus 1965/43.) Suomi oli myös ensimmäinen Pohjoismaa, joka teki huumeiden käytöstä rangaistavaa (Hakkarainen, Jetsu, Laursen 1996, 24).

1960-luvulla huumeiden käyttö oli protestimaista ja kulki käsikädessä sen ajan yhteiskunnallisen kuohunnan kanssa. Nuorten poliittiset liikkeet olivat huolissaan ympäristöongelmista ja maailman eriarvoisuudesta. Samalla kun vastustettiin

Vietnamin sotaa ja kulutuskulttuuria protestoitiin myös yhteiskunnan normeihin ja lakeihin liittyneitä yksilövapauden rajoituksia. Näkyvimmat kasvot sen ajan huumeiden käytölle antoikin hippikulttuuri, jonka edustajien myötä huumeista tuli ”muotia”. (Partanen 2002, 13.)

Vaikka huumeita on käytetty yhteiskunnissa aina, 1960-luvun kasvanutta huumeiden käyttöä on nimitetty ensimmäiseksi huumeaalloksi, koska se oli yllättävä ja äkillinen kulttuurinen ilmiö. Maailma muuttui 1960-lukua edeltävinä vuosikymmeninä historiallisesti tarkasteltuna tavattoman paljon ja nopeasti. Teknologia kehittyi, talous kasvoi, vaatimukset lisääntyivät, perinteet murenivat ja yhteiskunnalliset rakenteet asetettiin kyseenalaisiksi. Huumeiden päätyminen nuorison vastakulttuurin symboliksi ja ratsuksi oli luonnollinen osa tätä jatkumoa. (emt. 14–15.)

Huumepolitiikan sisään on alusta asti juurrutettu väärinymmärryksiä ja tietoa on hyödynnetty valikoivasti. Esimerkiksi päätettäessä siitä, tulisiko kannabis lisätä kiellettyjen aineiden listalle vuoden 1961 Huumausaineyleissopimukseen, pääsivät ääneen lähinnä jyrkät ja nykypäivän tiedon perusteella kumotut väitteet. Historiallisia tapahtumia katsottaessa tulisi päätökset toki pyrkiä ymmärtämään sen ajan käsitysten kontekstissa. Huumeet olivat lainsäädännölle uusi ja uhkaava ongelma. Christie ja Bruun (1986) arvioivat, että sopimusta tehtäessä kuuluviin pääsivät pelottelevat, suurentelevat ja vääristelevät näkemykset samaan aikaan kun huomattava osa tuon ajan tutkimustiedosta huumeiden käytön haitoista ja hyödyistä ohitettiin. Muutaman valtion vastustuksesta huolimatta kannabis päätyi täysin kiellettävien aineiden listalle. (emt. 177–181.)

Samalla kun YK vakiinnutti asemansa huumepolitiikkaa johtavana elimenä, sen huumausainetoimikunta sai YK:n sisällä suhteellisesti korkeamman aseman kuin järjestön muut toimikunnat (emt. 124). Tämän taustalla lienee vaikuttanut se, että Yhdysvallat on tunnetusti ollut YK:n suurin rahoittaja.

1960-luvulta lähtien keskustelu muuttui, kun nuorten lisääntyneen huumeiden käytön myötä aihe päätyi julkiseksi puheenaiheeksi (Tammi 2002, 252). Suomen lehdistö oli

verrattain hidas reagoimaan huumeiden muuttuneeseen asemaan yhteiskunnassa, mutta suunta kääntyi, kun poliisi perusti 1960-luvun loppupuolella huumeisiin erikoistuneita yksiköitä. ”Tästä eteenpäin poliisista kehkeytyi julkisen huume keskustelun lainatuin auktoriteetti.” (Törrönen 2004, 37.)

Kansainvälistä kehitystä seuraten myös Suomessa vuonna 1972 astui voimaan huumauslainelaki. ”Samalla päävastuu ilmiön hallinnasta siirtyi lääkäreiltä poliisi- ja oikeusviranomaisille” (Tammi 2002, 252).

YK:n ohella maailmanlaajuisesti huumeiden vastaisen sodan suunnannäyttäjänä on pidetty Yhdysvaltoja. Nimenomainen termi ”huumeiden vastainen sota” yleistyi käytössä Yhdysvaltojen toimesta, kun vuonna 1971 sen aikainen Yhdysvaltojen presidentti Richard Nixon lanseerasi samannimisen kampanjan (American Presidency Project, ei pvm.).

Huumeiden avulla on aina pyritty edistämään muita poliittisia tavoitteita (Partanen 2002, 16). Nixonilla oli pyrkimyksenä kampanjallaan ennen kaikkea lisätä sisäpoliittista valtaa Yhdysvalloissa. Sodan varjolla Nixonin hallitus sai valtuudet luoda uusia hallintoelimiä ja siirrellä henkilöitä koneiston sisällä paikasta toiseen. Todellisuudessa ”heroiiniepideemia”, jolla Nixon toimiaan perusteli, oli noussut huippulukemiinsa jo ennen Nixonin huumeiden vastaisen sodan aloitusta. Watergate skandaalin vuoksi projekti ei kuitenkaan toteutunut suunnitelmien mukaisesti, mutta Nixonin hallituksen luomat mielikuvat huumeista jäivät elämään. Ajatus siitä, että huumeet aiheuttavat mm. Yhdysvaltojen ghettoutumista, sekä teoria siitä, että huumeidenkäyttö leviää käyttäjästä toiseen kuin rutto, vahvistuivat Nixonin hallituksen aikana (Epstein 1990, 9–11). Myöhemmin huumeiden vastainen sota on jatkunut enemmän tai vähemmän sellaisenaan ja poliittisesti sitä hyödynsivät etenkin 1980- ja 1990-luvuilla hallinneet presidentit Ronald Reagan ja George Bush vanhempi (Johnson, Wanta ja Boudreau 2004, 182–183).

Suomen ja muiden Pohjoismaiden huume politiikan on ajateltu seuraavan perässä kansainvälisiä tapahtumia ja suuntauksia (Christie & Bruun 1986, 122). Pohjoismaiden

neuvosto pyrki ajamaan 1970- ja 1980-luvuilla yhteistä huume politiikkaa Pohjolan alueelle, mutta todellisuudessa huumeongelmaan suhtauduttiin valtiokohtaisesti eri piteetillä (emt. 132–147). Vaikka Suomessa rangaistuksia kiristettiin jokseenkin samaan tahtiin ja malliin kuin muissa Pohjoismaissa, ei näihin aikoihin Suomessa koettu huumeita yhtä isoksi ongelmaksi kuin muissa Pohjoismaissa. Syynä tähän oli se, että alkoholi aiheutti jo itsessään Suomen sosiaalipolitiikalle päänvaivaa. (emt. 160.)

2.1.2 Toinen huumeaalto

1990-luvulla huumeiden käyttö lisääntyi voimakkaasti. Ajanjaksoa on nimitetty toiseksi huumeaaloksi, ja se rantautui myös Suomeen. Katalyyttinä huumeiden käytölle toimi kansainvälisen huume kaupan organisoituminen. Toisessa aallossa oli samanlaisia piirteitä kuin ensimmäisessäkin. Kansainväliset muotivirtaukset toivat huumeet taas lähemmäksi nuorisokulttuuria. Takana ei ollut samanlaista yhteiskunnallista kapinahenkeä kuin 1960-luvulla, vaan käyttö kumpusi pikemminkin yksioöllisestä tarpeesta rentoutua vapaa-aikana erinäisin tavoin yhä vaativamman opiskelu- tai työelämän vastapainoksi. Samalla kun informaation välittäminen vapautui internetin myötä, myös ylhäältä alaspäin suunnatun pelottelevan huumevalistuksen uskottavuus alkoi rappeutua. Huumeiden käyttöä lisäsivät myös 1990-luvun yhteiskunnalliset olosuhteet. Suomi oli vasta palautumassa taloudellisesta lamasta ja sen seurauksena lisääntyneen taloudellisen eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vaikutukset alkoivat näkyä myös huumeiden käytön yleistymisenä. (Partanen 2002, 25.)

Historiallisesta kehityksestä voidaan siis kaivaa esiin kaksi erilaista muutoslinjaa. Ensinnäkin huumeet ovat aaltomaisesti nousseet pikkuhiljaa osaksi tavallisen nuorten vapaa-aikaa. Toisaalta sosioekonomiset muutokset kansainvälisessä ja kansallisessa taloudessa ovat lisänneet taloudellista ja sosiaalista eriarvoisuutta, mikä on toiminut kasvuympäristönä huumeiden ongelmakäytölle. (Partanen 2002, 30.)

Törrösen (2004) Suomen huumeaiheisiin pääkirjoituksiin keskittyneen tutkimuksen mukaan 1990-luvulla Suomen lehdistö ryhtyi kannattelemaan poliisin ääntä huume keskusteluissa. Lehdistö tuki poliisin asiaa vaatimalla tälle muun muassa uusia

voimavaroja huumerikollisuuden kitkemiseen. Samalla lehdissä vaadittiin myös lisää resursseja huumeongelmaisten hoitamiseksi ja koko systeemin kehittämiseksi. Poliisin vallan lisäämistä ja päihdepolitiikan kehittämistä perusteltiin yleisellä järjestyksellä ja turvallisuudella. Huolta ei kannettu niinkään päihdeongelmaisten voinnista, vaan julkisen tilan tilanteesta. (emt. 2004, 67–68.)

Alkoholi nähtiin erilaisena päihteenä, ja sen nähtiin kuuluvan (keskiluokkaisen) yksilön vapauden piiriin. Tämä ajattelu sai tukea myös lehdistöltä. Samaan aikaan huumeita pidettiin niin merkittävänä ongelmana, että huumeiden käytöstä käytävässä keskustelussa yksilönoikeudellisia näkemyksiä ei tuotu esiin. Poikkeuksena oli keskustelu huumeitesteistä, jotka lehdistö näki yksilön perusoikeuksia rajoittavina. (emt. 68.)

Kun huumausaineita koskevaa lakia uudistettiin vuonna 1994, huumausainekysymystä ei nähty enää ensisijaisesti nuoriso-ongelmana, vaan siinä korostettiin huumausainerikollisuuden yhteyttä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Samalla kuitenkin oli nähtävissä merkkejä haittojen vähentämiseen keskittyvästä huume-politiikasta, sillä lakiin kirjattiin mahdollisuus ohjata huumeidenkäyttäjät hoitoon rankaisemisen sijaan. (Tammi 2002, 253.)

Nykyisen politiikan pohjana toimii vuonna 1997 laadittu valtion virallinen huumausainestrategia, jota on myöhemmin täydennetty erilaisilla huumeohjelmilla¹. Viranomaistasolla huume-politiikka on ollut kahden eri näkemyksen yhteensovittamista. Huumausaineet pyritään pitämään tiukan kontrollin alla ja luokittelemaan niiden käyttö rikolliseksi toiminnaksi, mutta samalla tämän näkemyksen rinnalle on kehkeytynyt haittojen vähentämiseen pyrkivää politiikkaa. Päättävät tahot eivät kykene olemaan yksimielisiä siitä, ovatko huumeiden käyttäjät

¹ Kotovirta ym. 2021

rikollisia, joita tulee rangaista, vai ongelmakäyttäjiä, joita tulee auttaa. (Tammi 2002, 263.)

Haittojen vähentämistä pidetään yleisesti vaihtoehtona rajoittavalle huume politiikalle (Hurme, 2002, 415). Hurme argumentoi, ettei haittojen vähentämistä ajavien leiri ole yksimielisesti ajatteleva leiri. Haittojen vähentämisellä saatetaan tarkoittaa yksilön oikeuksia, sairauden poistamista, kansanterveydestä huolehtimista tai rikollisuuden kytkemistä. Haittojen vähentämiseen tähtäävät ratkaisut voivat olla toisinaan keskenään ristiriidassa, riippuen miten ”haitat” ymmärretään. Puhutaanko kansanterveydelle aiheutuneista, huumeiden käyttäjille huumeiden aiheuttamista, huumeidenkäyttäjien aiheuttamista vai huume politiikan yksilölle tai yhteiskunnalle aiheuttamista haitoista? Kun käsitys haitoista on kirjava, johtaa se pahimmillaan tilanteeseen, jossa itse haittojen vähentämistoimenpiteistä syntyneet haitat otetaan myös mukaan arviointiin. Tällöin tuloksena on loputon noidankehä, jossa aina löydetään uusia haittoja. (emt. 419–421.)

Hurme siis problematisoi puhetta haittojen vähentämiseen tähtäävästä politiikasta, koska siitä on muodostunut monitulkintainen iskulause, jonka taakse on helppo paeta ilman, että huume kysymykseen tarvitsisi oikeasti ottaa kantaa.

2.1.3 Huumetilanne nykypäivän Suomessa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kartoittanut suomalaisten asenteita huumeita kohtaan vuodesta 1992 asti (Karjalainen, Pekkanen & Hakkarainen, 2020). Vuoden 2018 kyselyyn perustuvan raportin perusteella huumeiden käyttö on yleistynyt Suomessa reilussa 25 vuodessa lähes joka mittarilla (emt. 35). Huumeista ylipäänsä on tullut 2000-luvun aikana entistä tutumpi ilmiö suomalaisten keskuudessa: ”yli puolet alle 35-vuotiaista vastaajista ilmoitti tuntevansa henkilökohtaisesti jonkun huumeiden käyttäjän” (emt. 35). Asenteiden muutosta on tapahtunut etenkin suhteessa kannabikseen. Vastausten perusteella vuonna 2018 kannabista oli kokeillut noin 24 prosenttia väestöstä, kun kannabiksen jälkeen seuraavaksi suosituinta huumeryhmää eli stimulantteja (kokaiini, ekstaasi ja amfetamiini) oli kokeillut vain 3–5 prosenttia

väestöstä (emt. 35). Väestötasolla vaihtelua on iän ja sukupuolen perusteella silti huomattavasti. Käytön yleistyminen ja asenteiden lievittyminen näkyvät varsinkin 25–34-vuotiaissa nuorissa aikuisissa, joista lähes puolet olivat kokeilleet kannabista ainakin kerran elämässään. Kaikki huumeet eivät silti ole asenteissa samalla viivalla, sillä muihin huumeisiin kuin kannabikseen suhtaudutaan yhä huomattavasti kriittisemmin. (emt. 1.)

3 JOURNALISMI TIEDONVÄLITÄJÄNÄ

Journalismi on ollut ihmisten ajankohtaisinformaation tärkeimpiä lähteitä vähintäänkin viimeisen 80–90 vuoden ajan. Yhteiskunnan instituutioiden joukossa journalismiin on luotettu suurin piirtein yhtä paljon kuin poliisiin ja puolustusvoimiin sekä huomattavasti enemmän kuin vaikkapa poliitikkoihin tai talouselämään (ks. Elinkeinoelämän valtuuskunta 2023).

2000-luvun alusta lähtien journalismin asema on useiden eri syiden vuoksi hämärtynyt. Ensinnäkin jatkuvasti muovautuva mediaympäristö on johtanut siihen, että journalismin rinnalle on tullut internetin myötä muita sisältöjä, joihin ihmiset pääsevät käsiksi internetin ja sosiaalisen median kautta. Tämän seurauksena journalismi joutuu kilpailemaan ihmisten huomiosta, mikä on puolestaan pakottanut mediataloja arvioimaan omien resurssiensa käyttöä. Toimituksia on karsittu ja työpaikkansa säilyttäneiden toimittajien työtaakkaa on kasvatettu. (vrt. Nikunen ja Vehmas 2011.)

Lisäksi nykyisin journalismin asemaa nakertaa myös mis- ja disinformaation eri muodot, joita lukijat kuluttavat tiedostavasti tai tiedostamattomasti (Skovsgaard ja Andersen 2022).

Yleisesti ajatellaan, että journalismi on jotain erityistä, joka erottaa sen muista mediasisällöistä. Journalismia pidetään instituutiona, jolla on oma historia, identiteetti, käytännöt, tavoitteet ja säännöt. Mark Deuze (2005) on yrittänyt määritellä, mitkä piirteet tekevät journalismista journalismia. Deuze (2005, 447) argumentoi, että kaikkien journalistien toimintaa määrittelee journalistinen ideologia. Tämä ideologia voidaan pilkkoa viiteen tyypilliseen arvoon:

1. Journalistit tarjoavat julkista palvelua ”vallan vahtikoirina”.
2. Journalistit ovat objektiivisia ja puolueettomia.
3. Journalistit ovat autonomisia ja itsenäisiä.
4. Journalistit tuottavat uutta tietoa (eli uutisia).
5. Journalisteilla on ”käsitys” etiikasta ja ymmärtävät sen arvon journalismille.

Tämän gradun kannalta olennaista on ymmärtää syvemmin etenkin journalismin suhdetta sen rooliin julkisena palveluna, sekä journalismin suhdetta sen objektiivisuuden tavoitteluun.

3.1 Objektiivisuus

Objektiivisuudesta käytävä kriittinen keskustelu ja määrittely tekee siitä juuri journalismin ideologian kulmakiven (Deuze 2005, 448). Objektiivisuudesta käytävä vääntö samalla kertoo myös käsitteen monitulkintaisuudesta. Journalismiin liitettynä objektiivisuuden voi käsittää kahdella tavalla: prosessina tai tiedon luonnetta kuvaavana.

Vaatimus siitä, että journalismin pitäisi kyetä tuottamaan tietoteoreettisesti ajateltuna ”puhtaan” objektiivista tietoa lukijoilleen on hankala. Journalismi kykenee esittämään vain yksittäisiä totuuksia, jotka ovat ”väitelauseiden tai valokuvien kaltaisia otoksia todellisuudesta rajatuista tapahtumista ja ilmiöistä” (Lehtinen 2020, 214). Uutinenkin on ikään kuin katkelma yksittäisestä alati muuttuvasta tilanteesta. Tätä katkelmaakin on tulkittava, jotta on mahdollista lähestyä totuutta. (emt. 214.)

Kirjallisuudessa objektiivisuudelle usein esitetäänkin rinnakkaisia termejä kuten reiluus, ammatillinen etäisyys, irtaantuminen tai tasapuolisuus. Rinnakkaiden termien keksiminen voisi kenties vähentää väärinymmärrysten syntyä objektiivisuuteen liittyen, mutta objektiivisuus on terminä melko vakiintunut kuvaamaan journalismin toimintalogiikkaa. Oletusarvoisesti journalistit pyrkivät tuottamaan mahdollisimman objektiivista tietoa. ”Journalisti voi omaksua objektiivisen asenteen ja pyrkiä sulkeistamaan tilapäisesti ennakkoluulonsa tutkimusprosessinsa ajaksi” (Lehtinen 2020, 215).

Journalismista puhuessa on mielekkäämpää käsittää objektiivisuus jatkuvana prosessina. Tässä gradussa objektiivisuus ymmärretään siis *ideaalina*, jota tuotetaan eri käytäntöjen kautta. Kun objektiivisuutta tarkastellaan ideaalina, silloin ei keskitytä arvioimaan sitä, kuinka objektiivista tietoa journalismi tuottaa, vaan sitä, kuinka

tuohon objektiivisuuteen pyritään: mitkä tavat journalismi on omaksunut objektiivisuutta vahvistaviksi keinoiksi?

Etenkin uutisjournalismissa journalismilla on tapana välittää tietoa etäisesti ja jopa teknisesti. Tämän strategian taustalla vaikuttaa objektiivisuuden ideaali, jonka mukaan journalismin tulisi suhtautua julkisen keskustelun toimijoihin neutraalisti ja tasapuolisesti. Journalismin perinteisen objektiivisuuskäsityksen ajatellaan syntyneen 1900-luvun taitteessa ajankuvana vastauksena journalismin ammattimaistumisen tarpeisiin. 1900-luvun alussa tiede oli lähes jumalallisessa asemassa, tehokkuutta arvostettiin ja uudelleen muovautuva eliitti piti puolueellisuutta jäännöksenä vanhoista ajoista. (Purcell 1973, ks. Schudson 2001, 162.)

Schudsonin (2001, 161–162) mukaan 1900-luvun alun Yhdysvalloissa elettiin propagandan kulta-aikaa, jossa journalismi oli alisteinen pr-toimistojen jatkuvaan ”pommitukseen”. Päästääkseen irti propagandakoneiston näkemyksistä ja lähentyäkseen tehokasta ja tieteellisesti jäsenneltyä maailmankuvaa journalismi ryhtyi vaalimaan objektiivisuuden ideaalia.

Journalismilla oli siis tarve asettaa itselleen raamit ja tehdä itsestään uskottava instituutio, joka toimii yksikkönä, palvelen ennen kaikkea itseään ja lukijoitaan (Schudson 2001, 161–162). Samaan aikaan mainosrahoitteinen journalismi yleistyi, jonka yhteyteen etäisesti ja objektiivisesti raportoitavat uutiset sopivat (Ruotsalainen 2021, 2245). Neutraalien uutisten etuna on myös se, etteivät ne karkota eri tavoin ajattelevia lukijoita pois, jolloin suuremman tilaajakunnan havittelu onnistuu helpommin nostaen tilausmaksuista ja mainostuloista saatavaa tuloa.

Tämän kaltaisessa suhtautumisessa objektiivisuus ilmentyy totuuden esittämisen käytäntönä, jossa journalisti tekee työnsä kulissien takana ja julkisuudessa esittelee työnsä tulokset (Renvall ja Reunanen 1999, 76). Tällainen käsitys objektiivisuudesta on liitoksissa perinteiseen käsitykseen julkisuudesta, jossa toimijat käyvät rationaalista keskustelua päästäkseen kohti yhteistä totuutta. Mikään ei kuitenkaan estä yksittäisiä toimijoita pelaamaan omaan pussiinsa kertomalla asioista itseään hyödyttävän version

ikään kuin totuutena. Tämä asettaa journalismin hankalaan tilanteeseen, koska neutraaliutta korostava esitystapa ei anna tilaa lähteen sanomisen kritisoinnille (emt. 78).

Gaye Tuchman (1972) esittää journalismin objektiivisuuden perustuvan strategisiin rituaaleihin, joiden tehtävänä on suojella toimittajia ja heidän ammattikuntaansa kritiikiltä. Koska journalismia tehdään jatkuvan resurssipulan ja aikapaineen alla eivätkä toimittajat kykene tarkistamaan kaikkien jutussa esitettävien väitteiden totuudenmukaisuutta, he vierittävät rutiininomaisesti osan faktojen todistustaakasta haastateltaville. Etenkin mielipiteellisissä väitteissä käytäntö on journalistille eduksi, koska tällöin journalisti voi esittää mielipiteelliset väitteet sitaateissa, ja täten välttyä puolueellisuuden konnotaatiosta. Muodollisesti uutinen tällöin ei ota kantaa, vaan välittää mielipiteitä, joista journalismi ei ole tilivelvollinen. (emt. 665–668.)

Raeijmaekers ja Maesele (2017) nostavat esille sen, kuinka objektiivisuuden ideaaliin olennaisesti kytkeytyy ajatukset tasapuolisuudesta ja puolueettomuudesta. Eli ajatukset siitä, kuinka uutisissa pitää tuoda esiin myös vastakkaisia näkemyksiä ja kuinka yhtä näkemystä ei saisi suosia ylitse muiden (emt. 648). Tasapuolisuuden ja puolueettomuuden tavoittelut jättävät pelivaraa sen suhteen mitkä toimijat ja ajatukset lasketaan tasapuolisiksi ja puolueettomiksi toimijoiksi. Usein tuloksena on, että mediassa ääneen pääsevät lähinnä ”kohtuulliset” näkemykset ja ”asiallisesti” viestivät tahot (emt. 654–655).

Koska uutisorganisaatioissa nojataan edelleen objektiivisuuden ideaaliin, tämä korostaa virallisiksi luokiteltujen lähteiden asemaa siteerausten kohteena. Vaarana on, että uutismedia yksiiänistyy ja alkaa näyttäytyä auktoriteettien äänenkannattajana (Soffer 2009, 480). Toisaalta objektiivisuus on osa myös kaupallisen journalismin kaupallista strategiaa. Medioiden tavoitteena on miellyttää mahdollisimman monia poliittisia suuntauksia saadakseen suuremman lukijakunnan itselleen ja täten kasvattamaan markkina-asemaansa (Ognianova & Endersby 1996, 1).

3.1.1 Indeksointi

Bennett (1996) pitää rutiininomaista auktoriteettien käyttämistä lähteinä poliittisen journalismin ensimmäisenä sääntönä. Toiseksi säännöksi hän nostaa lähteiden *indeksoinnin*. Indeksoinnin ajatuksena on se, että journalismissa lähteitä ja näkökulmia painotetaan sen perusteella, kuinka paljon journalistit ajattelevat kullakin toimijalla olevan valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia kuhunkin aiheeseen. Selkeissä poliittisissa kysymyksissä, jossa osapuolet ovat helposti pääteltävissä, journalismi usein onnistuu indeksoinnin logiikan kautta luomaan parlamentaarisia voimasuhteita vastaavan kuvan aiheista käytävistä keskusteluista. Lähteiden ja näkökulmien indeksointi saattaa kuitenkin keinotekoisesti rajoittaa asioista käytävää keskustelua, etenkin silloin, jos poliittisten toimijoiden todelliset tavoitteet eivät ole selkeitä. Samanaikaisesti objektiivisuuden ihanteen ohjailema journalismi voi painostaa journalisteja indeksoimaan lähteitä totutulla tavalla silloinkin, kun toimittajilla herää epäily siitä, onko lähteiden painotus perusteltu. (emt. 376–378.)

Bennetille (2016) indeksointi liittyy ajatukseen *totuuden paisuttelusta* (vapaasti suomennettuna sanasta *spin*). Poliitikoilla ja muilla valtaa pitävillä voi olla monia syitä vääristää tai värittää totuutta omien poliittisten tavoitteiden tukemiseksi. Totuuden paisuttelu voi olla niin laskelmoitua poliittista peliä, kuin lausuntojen antajan omien ennakoasenteiden ilmentymää. (emt.)

Journalismi tarvitsee päättäjiä toimimaan sisältöjensä faktojen ”vahvistajina” ja päättäjät tiedostavat tämän. Osapuolet elävät symbioosissa, jossa poliitikot yrittävät saada oman totuutensa kuuluviin mediassa ja media pyrkii pysymään kaiken tämän totuuskamppailun keskellä objektiivisena, reiluna ja tasapuolisena indeksoimalla lähteitä keskenään. Etäännyttääkseen itseään uutisen sisällöstä toimittajat tarvitsevat toisen yhtä vakuuttavan lähteen kyseenalaistamaan epäilyttävinä pitämiään lausuntoja. Aina sellaista lähdeä ei ole saatavilla. Indeksointi sisältää silti mahdollisuuden tietoisiin korjauskertoimien käyttämiseen (vrt. Aula 1991). Toimittaja voi oman ammattitaitonsa ja substanssiosaamisensa perusteella antaa enemmän tilaa äänille, jotka saattaisivat paperilla olla vähempipätöisempiä.

Indeksointi käytäntönä kumpuaakin mahdollisesti toimittajien halusta hyödyntää omaa ammattitaitoaan tiedonvälityksessä. Sääntöinen objektiivisuuden raamien noudattaminen ilman tapauskohtaisien korjauskertoimien käyttämistä tekisi journalismista vain muiden instituutioiden pelinappulan. Lukijatkaan eivät toivo toimittajilta täysin tulkintavapaata etäistä tiedonvälitystä, vaan jopa vahvemman roolin ottamista ja asioiden selittämistä (vrt. Ahva, Heikkilä, Siljamäki ja Valtonen 2011).

3.2 Julkisuus

Deuze nostaa yhdeksi journalismin kulmakiveksi sen aseman julkisena palveluna, mutta mikä on tuo julkisuus, jossa journalismi toimii? Klassikkoteoksessaan Habermas (2004) määrittelee julkisuuden alueeksi, jossa kaikki voivat avoimesti ottaa kantaa asioihin sekä ilmaista itseään. Se on jossain yksityisen ja valtiollisen vallan välissä toimiva kansalaisyhteiskunnan alue, jossa harjoitetaan politiikkaa ja kulttuuria. Habermasille (2004) julkisuuden idea toteutuu parhaiten tilassa, jossa vuorovaikutus tapahtuu kasvokkain ja siihen osaa ottavat henkilöt toimivat ennen kaikkea kansalaisina, joiden sanomisia ohjaa pyrkimys yleisen etuun. Samanaikaisesti julkisuus on myös periaate, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulisi olla avointa ja jokaisella pitäisi olla mahdollisuus kritisoida vallankäyttöä ja pyrkiä vaikuttamaan siihen. Julkisuudessa käytävässä keskustelussa muodostuu yleinen mielipide, jonka tulisi Habermasin julkisuusteorian mukaan ohjata päätöksentekoa ja arvioida päätösten seurauksia.

Habermasin ideaalissa julkisuudessa tapahtuvan vuorovaikutuksen tulisi olla rationaalista. Ajatuksena on, että mikäli kaikki tieto on vapaasti saatavilla ja päätöksenteko avointa, johtaa se parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Tätä ilmentää Habermasin suuhun laitettu fraasi ”paras argumentti voittakoon!”.

Journalismi on samaan aikaan sekä yksi julkisuuden alueista, että julkisuuden alueella toimiva toimija. Joukkoviestinnän kukoistuksen aikaan journalismilla oli suhteellisen vahva asema portinvartijana sen suhteen mitkä asiat ”tulevat” julkisiksi ja mitkä

näkemykset kulloinkin edustavat niin sanottua yleistä mielipidettä. Etenkin ennen internetiä kansalaiset kokoontuivat yhdessä päivittäisten uutissisältöjen ääreen lehtien tai television ääreen. Moni tekee niin myös edelleen (vrt. Heikkilä, Hellman ja Ovaska 2023). Nykyisin sisältöjen kuluttamisen tapa on laajentunut, sillä kansalaiset voivat itselleen räätälöidä heitä kiinnostavat aiheet monesta eri lähteestä aina Tiktok-videoista Helsingin Sanomien näköislehteen. Negroponte (1996, ks. Bennett 2016) kuvainnollisesti kutsui lähes kolme vuosikymmentä sitten joukkoviestinnän jomennytta aikakautta nimellä *The Daily Us* ja nykyistä aikakautta nimellä *The Daily Me*.

Edellä kuvattu julkisuuden idea ja sen muutos vaikuttaa periaatteellisella tasolla varsin selkeältä. Tästä huolimatta julkisuusteoriaan ja sen käytännön muotoihin liittyy paljon ristiriitaisuuksia ja vaikeasti tulkittavia kehityskulkuja. Yksi niistä liittyy julkisen ja yksityisen väliseen rajanvetoon. Julkisuuden ja yksityisyyden raja on monilta osin määritelty lakipykäliin asti esimerkiksi julkisuuslakiin ja sananvapauslakiin, mutta niiden rajat ovat jatkuvasti koetuksella. Vastikään markkinaoikeus tuomitsi Sanoma Oyj:n maksamaan 100 000 euroa korvauksia Kimi Räikköselle kuvankaappauskiistassa². Vaikka tapauksessa käytännön tasolla oli kyse kuvien julkaisuun liittyvistä tekijänoikeuksista, siinä käytiin myös jonkinlaista rajanvetoa julkisen ja yksityisen alueen välillä. Toiminnallaan journalismi jatkuvasti hakee rajoja sen suhteen mitkä asiat kuuluvat julkisuuden piiriin ja millä tiedoilla journalismi saa tehdä rahaa.

Reilu puolivuotta aiemmin julkisessa keskustelussa syntyi kohu Sanna Marinista levinneistä bilevideoista³. Marinin bilekohun videot olivat julkaistu ”yksityisellä” Instagram-tilillä, kun taas Kimi Räikkösen lumiukkokuva oli julkaistu Räikkösen ”julkisella” Instagram tilillä. Näistä huolimatta Marinin bilekohuun liittyvien videoiden tällä hetkellä ajatellaan ”kuuluvan” journalismille, mutta Kimi Räikkösen lumiukkokuvien ei. Olennainen ero tapausten välillä on se, että Marinin tanssivideota

² Harju 2023

³ Harju 2022

pidettiin yhteiskunnallisesti merkittävänä sekä se, että Helsingin Sanomat rikkoi tekijänoikeuslakia julkaistessaan Räikkösen kuvan ilman lupaa. Tapaukset osoittavat hyvin sen, kuinka julkisuus ei ole vain yksi selkeärajainen alue tyhjiössä, vaan julkisuuksia on itseasiassa useampia, jotka toisinaan risteävät keskenään. Julkisuudet ovat myös jatkuvassa vuorovaikutuksessa eri instituutioiden ja toimijoiden kanssa.

Habermasin näkemystä onkin kritisoitu siitä, että hänen kuvaaman porvarillisen julkisuuden konteksti oli hyvin suppea. Se koostui harvalukuisesta joukosta varakkaita miehiä, jotka lukivat toistensa julkaisemia sanomalehtiä ja kiistelivät niissä esitetyistä mielipiteistä. Sittemmin julkisuus on laajentunut pitkälti mediavälitteiseksi ja sen myötä huomattavan monella taholla on mahdollista osallistua julkiseen keskusteluun. Julkista ja yksityistä ei tulisikaan hahmottaa toisistaan irrallisina alueina, vaan pikemminkin jatkumona, jossa niiden väliin vedettävä raja määrittyy joka kerta uudelleen. Lisäksi nykyajattelun mukaan julkisuuksia ajatellaan olevan useampia kuin yksi (Seppänen & Väliverronen 2012, 74). Pohtiessaan amerikkalaista yhteiskuntaa, monikulttuurisuutta ja internetin nousua, Gitlin (1998) kysyykin, voiko enää puhua yhdestä yhdenmukaisesta julkisuudesta, joka näyttää jokaisesta havainnointipisteestä samalta? Gitlin argumentoi, että julkisuus on sen sijaan pirstaloitunut pienemmiksi julkisuuksiksi (public spheren sijaan public sphericules) kuin pöydälle levinnyt elohopea, jonka yksittäiset pisarat liukuvat pintaa pitkin ja törmäävät toisiinsa.

Eri yhteisöissä mielletään eri tiedonjyvät ja eri valtasuhteet merkityksellisinä sen kyseisen yhteisön julkisuuden piirissä. Esimerkiksi arviolta 40 prosenttia maailman ihmisistä pitää itseään jalkapallon faneina (Nielsen, 2018). Merkittävä uutinen jalkapallomaailmassa taatusti päätyy lehtiin, mutta merkittävä jalkapallouutinen ei ole tietoa, jota pidetään ”välttämättömänä”.

3.2.1 Journalismi julkisen keskustelun järjestelijänä

Vaikka journalismilla ei enää olekaan yksinoikeudellista roolia julkisen keskustelun järjestelijänä, on se edelleen merkittävimpiä (ellei merkittävin) toimijoita vaikuttamassa siihen, mitkä asiat koetaan julkisiksi ja missä määrin. Yksi tapa

ymmärtää journalismin suhdetta julkisuuteen on Hallinin (1984) ajatus julkisuuden kehistä. Hallin ajattelee julkisuuden jakautuvan journalistien näkökulmasta kolmeen kehykseen. Sisimpänä on *konsensuksen kehä*, jonne journalismi sijoittaa aiheet, joista yhteiskunnan tahojen arvellaan olevan kutakuinkin samaa mieltä. Koska tällaiset aiheet eivät ole kiistelystä kohteita, ne eivät joko herätä toimittajien huomiota tai sitten niitä käsitellään totutusta näkökulmasta. Yksi Hallinin antamista esimerkeistä on äidin rakkaus, jonka olemassaolo otetaan yleensä annettuna.

Konsensuksen kehän ulkopuolella on *legitiimin kiistelystä kehä* (Hallin 1984, 21), jonne sijoittuvat yleisesti tärkeiksi mielletyt aiheet, joista esiintyy erilaisia mielipiteitä ja joiden esittämistä julkisuudessa pidetään oikeutettuna. Legitiimin kiistelystä kehä on oppikirjamaisen neutraaliutta ja tasapainoa arvostavan pitkän linjan journalismin ideaali sotatanner. Tällä alueella kaikkien samanarvoisten toimijoiden näkemykset sallitaan ja niitä pyritään tuomaan tasaisesti esiin. Esimerkiksi tämän gradun kirjoitusprosessin aikana Suomessa on käyty eduskuntavaalit, jonka aikana legitiimin kiistelystä alueelle sijoittuivat kaikki vaalien kannalta olennaisina pidetyt aiheet, kuten esimerkiksi maahanmuutto, talous, soteuudistus ja ilmastopolitiikka.

Legitiimin kiistelystä kehän ulkopuolelle jää Hallinin (1986) mukaan *poikkeavuuden kehä*, mikä on alue, jota journalistit ja poliittiset toimijat eivät pidä noteeraamisen arvoisena. Poikkeavuuden alueelle sijoittuvat aiheet, joita ei pidetä julkiseen keskusteluun sopivina tai olennaisina. Esimerkiksi Suomen Natojäsenyys ei ollut julkisessa keskustelussa kovin tärkeä keskustelunaihe ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan 2021. Nykyisin puolestaan Suomen Natojäsenyydellä on huomattavan suuri yleinen poliittinen tuki, eikä sitä vastustavia ääniä pahemmin julkisessa keskustelussa esiinny. Poikkeavuuden kehässä journalismin neutraaliuus jää jälleen toissijaiseksi ja journalismin tärkeämmäksi tehtäväksi jää hyväksyttävän poliittisen debatin puolustaminen ja määrittäminen. Esimerkkinä Hallin käyttää sitä, kuinka viime vuosikymmenen loppupuoliskolla kommunistien näkemykset eivät kiinnostaneet päättäjiä Yhdysvalloissa.

Hallin ei pyri kuvaamaan julkisuutta tarkkarajaisena ympyränä vaan nimenomaan korostaa julkisuuden dynaamisuutta. Aiheet, näkökulmat ja argumentit kamppailevat asemasta julkisen keskustelun kohteina.

Hallinin ajatusta kehistä voi ajatella niin, että jokaisesta poliittisesti merkittävästä aiheesta on mahdollista erottaa argumentteja, jotka sijoittuvat joko konsensuksen, legitiimin kiistelyn tai poikkeavuuden alueille. Eri kantojen sijoittumista julkisuuden kehille määrittää ennen kaikkea muiden julkisuuden toimijoiden suhtautuminen siihen. Mitä vahvemmin aihe herättää erimielisyyttä, sitä todennäköisemmin se paikantuu legitiimin kiistelyn kehälle. Vastaavasti, jos aihe herättää vahvasti torjuntaa tai hiljaista hyväksymistä, se todennäköisesti syrjäytyy joko konsensuksen tai poikkeavuuden kehille. Hallin (1984) näkeekin journalismin toimijana, joka kykenee muovaamaan yksittäisten aiheiden julkisuuden kehien rakennetta.

4 HUUMEET JOURNALISMISSA

Journalismin suhdetta huumeisiin on tutkittu vuosien varrella paljon niin kansainvälisellä kuin kansallisella tasolla. Tutkimusta on syntynyt etenkin paljon vuosituhatosen vaihteessa, mikä liittyy oletettavasti siihen, kuinka huumeekysymys nousi merkittäväksi aiheeksi julkisessa keskustelussa 1990-luvun aikana kuten aiemmin tässä työssä esiteltiin.

Huumeita journalismissa on usein tarkasteltu agenda-setting-teorian kautta, jonka mukaan medialla on suuri vaikutus julkiseen mielipiteeseen ja siihen mitkä aiheet päätyvät poliittiselle agendalle (McCombs & Shaw 1972). Huumeipolitiikan tutkimukselle journalismi on hyvin hedelmällinen alusta, sillä terveyteen liittyvissä asioissa media toimii pääasiallisena lähteenä suurelle yleisölle (Stryker 2003, 306). Monilla ei myöskään ole ensikäden tietoa huumeista, jonka seurauksena ensisijainen tiedonlähde huumeisiin ovat erinäiset joukkoviestimet (Gelders ym. 2009). Ajatuksena on, että sillä on merkitystä, miten journalismissa käsitellään huumeita, koska median kuvauksilla on kyky vaikuttaa ihmisten mielikuviin, asenteisiin ja toimintatapoihin (Brown & Midberry 2022, 375). Mediaa onkin kritisoitu siitä, miten se esittelee terveyteen liittyviä kriisejä. Medialla on tapana korostaa riskejä ratkaisujen sijaan ja hyödyntää jutuissaan spekuloidua tietoa, mikä yllyttää irrationaalista käytöstä ja ihmisryhmien stigmatisointia (emt. 376).

Journalismi on autonominen toimija, joka ei kuitenkaan toimi tyhjiössä vaan elää pikemminkin symbioosissa viranomaisten ja muiden ”virallisten” lähteiden kanssa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa presidentti on saanut huomattavan paljon tilaa sosiaalisissa kysymyksissä, kuten huumeiden käytössä, etenkin korkean kannatuksen aikaan (Johnson ym. 2004, 191). Huomioitavaa toki on, että Yhdysvaltain presidentti on poikkeuksellisen merkittävää valtaa nauttiva henkilö. Voineekin siis ajatella, että viranomaiset ja media luovat yhdessä poliittista agendaa, jota yksittäisetkin toimijat voivat kääntää, mikäli media antaa tälle tilaa tuoda näkemyksiään esiin.

Vastavuoroisesti, jos media ylläpitää jotain aihetta pinnalla, pakottaa se myös välillisesti valtaapitäviä ottamaan asiaan kantaa.

Vertailemalla etenkin Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa tehtyjä tutkimuksia Taylor (2008) tulee siihen tulokseen, että media ja päättäjät peilaavat toistensa ajatuksia huumeekysymykseen liittyen. Taylorin (2008) tarkastelun kohteena on etenkin heroiniin ja crack-kokaiiniin liittyvät puhutavat. Etenkin näiden aineiden käyttö on mediassa onnistuttu normalisoimaan pelkästään tuomittavaksi toiminnaksi. Huumeiden käyttöä ei esitetä tapahtuvan läpi eri yhteiskuntaluokkien, vaan huumeidenkäyttäjät ovat stereotypisoitu suuresta yleisöstä poikkeaviksi ”toisiksi”. Samalla huumeiden käyttö on liitetty tiettyihin vähemmistöihin, kuten afroamerikkalaiseen väestöön. Etenkin Yhdysvalloissa mielikuva siitä, että heroinin tai crack-kokaiinin käyttö johtaa automaattisesti syrjäytymiseen tai rikollisuuteen, elää mediassa vahvasti.

Stereotyypisillä huumeidenkäyttäjien kehystyksillä on käytännön seuraamuksia. Chiricos (1996) mukaan mustien amerikkalaisten kehystäminen crack-kokaiinin käyttäjänä on lisännyt heidän päätymistään vankilaan (ks. Taylor 2008, 374). Jos huumeidenkäyttö kehystetään ongelmana, joka ratkeaa yksinkertaisesti ja helposti puuttamalla ”toisiksi” ymmärretyn ihmisryhmän huumeiden käyttöön, se ylläpitää mielikuvaa huumeepolitiikasta rikospoliittisena kysymyksenä sosiaalipoliittisen kysymyksen sijaan (Taylor 2008, 374–375).

Samanlaisia havaintoja esiintyy myös Suomessa. Ilkka-lehden huumeita koskevia kirjoituksia väitöskirjassaan analysoineen Jokirannan (2008, 227) mukaan Ilkan sivuilla yleisin käytetty näkökulma oli kontrollipoliittinen ja sama linja päti myös Helsingin Sanomiin. Samoihin aikoihin suomalaista huumejournalismia analysoineen pro gradu -tutkielman tulokset mukailevat Taylorin ja Jokirannan havaintoja (Annala 2007).

”Helsingin Sanomien ja Aamulehden vuoden 2006 alkupuoliskon huumejournalismi ei täytä kovin hyvin monipuolisuuden tai moniäänisyyden vaatimuksia. Rikokset painottuvat niin paljon ja poliisin ja muiden

kontrolliviranomaisten näkökulma pääsee esiin niin usein, että lopputulos on varsin yksipuolinen ja yksiääninen.” (emt. 114.)

Toisaalta Hughesin (2011) Australiassa tehdyn tutkimuksen mukaan medialla on taipumusta kehystää huumeita rikollisena ja poikkeavana toimintana, ja toimittajat käyttävät huumeista kirjottaessa useammin moralisoivaa sävyä kuin muissa jutuissa. Näistä huolimatta Hughes arvioi, ettei median uutisointi huumeista yleisesti ottaen ole niin sensaatiohakuista ja yksipuolista kuin usein ajatellaan.

Stringer ja Maggard (2016) tutkivat miten amerikkalaisessa lehti- ja televisiojournalismissa suhtauduttiin kannabiksen laillistamiseen vuodesta 1975 vuoteen 2012. He havaitsivat, että 1990-luvun lopulta eteenpäin mediassa alettiin suhtautua myönteisemmin kannabiksen laillistamista kohtaan. Yleinen asenne kannabiksen laillistamista kohtaan oli kuitenkin samanaikaisesti muuttunut myönteisemmäksi, minkä vuoksi Stringer ja Maggard (2016) arvioivatkin, että median asenteen muuttuminen voisi olla osoitus siitä, kuinka Yhdysvalloissa 1930-luvun alusta alkaen rakennettu moraalipaniikki alkoi vuosituhannen vaihteessa purkautua (emt. 435–441). Samana vuonna julkaistussa ruotsalaisessa tutkimuksessa havaittiin, että Ruotsissa kannabista pidettiin vahvana ja laittomana huumeena, joka luo sosiaalisia ongelmia (Månsson 2016). Analyysissä havaittiin myös (lähinnä kansainvälisiin trendeihin liittyviä) mainintoja, joissa kannabista tarkasteltiin sen taloudellisen merkityksen ja viihdekäytön näkökulmasta positiivisena ilmiönä.

5 EMPIIRINEN TUTKIMUSASETELMA

Tässä kappaleessa käyn läpi tutkielman empiiristä tutkimusasetelmaa. Luvun alkupuolella esittelen tutkimuskysymykset ja nivon ne teoreettiseen viitekehykseen sekä avaan analyysissä harjoitettua tutkimusstrategiaa. Lopussa esittelen valittua empiiristä aineistoa ja valotan sen rajaamisessa tehtyjä valintoja.

Tässä pro gradu -tutkielmassa mielenkiinnon kohteena on Suomessa käytävä huume poliittinen keskustelu ja sen erityispiirteet journalismin läpi katsottuna. Tavoitteenani on tarkastella sitä, miten journalismi suhtautuu niinkin poleemiseen aiheeseen kuin huumeet. Pyrkimyksenä on selvittää, minkälaista julkista keskustelua huumeista journalismissa rakennetaan ja mikä on journalismin oma rooli tuon keskustelun ylläpitäjänä. Millä tavoin journalismin välittämä huume keskustelu jäsentyy julkisen keskustelun kolmelle kehälle: legitiimin ristiriidan, konsensuksen ja poikkeavuuden alueille (Hallin 1986)

Vastauksen löytämiseksi tutkielman tutkimuskysymykseksi muotoutuivat:

1. Millaisena huumeidenkäyttö näyttäytyy Suomessa lehtijuttujen perusteella?
2. Missä ulottuvuuksissa huumeista puhutaan ja kenen äänillä?
3. Mitä muutosta journalismin roolissa huume keskustelun rakentajana on havaittavissa?

Tutkimuskysymyksiä ohjaa Hallinin ajatus (1984; 1986) *julkisuuden kehistä* ja Bennettin (1996) ajatus *indeksoinnista*. Yhdistämällä näitä kahta analyttistä näkökulmaa journalismia voidaan tarkastella instituutiona, joka esittää ja järjestää julkista keskustelua asettamalla ääneen pääseviä toimijoita sekä heidän argumenttejaan erilaisiin suhteisiin toistensa kanssa.

Koska journalismin taustalla vaikuttaa objektiivisuuden ideaali, se ei voi suoranaisesti päättää mistä asioista keskustellaan ja miten niistä keskustellaan. Sen sijaan journalismi voi päättää, ketkä pääsevät ääneen missäkin asiassa ja miten ääneen

päässeitä näkemyksiä ”kohdellaan”. Tätä eri lähteiden keskinäistä arvojärjestystä journalismi hallinnoi suhteuttamalla lähteiden painoarvoa toisiinsa.

Tarkastelemalla journalismin suorittamaa indeksointia laajemmassa mittakaavassa on mahdollista hahmottaa, millaiseksi kunkin aiheen ympärillä oleva keskustelu muodostuu. Tätä keskustelua on puolestaan mahdollista havainnollistaa Hallinin kehämallin kautta, jossa julkisuuden keskustelun ajatellaan koostuvan kolmesta alueesta: konsensuksen, legitiimin kiistelyn ja poikkeavuuden alueista. Kehän keskellä on konsensuksen alue, jossa esitettävät asiat nauttivat yleistä hyväksyntää: ne näyttäytyvät tosina kuin vesi ja siksi ne eivät herätä sanottavasti keskustelua. Legitiimin kiistelyn alue puolestaan on se, jossa varsinainen debatti käydään. Tällä alueelle sijoitettavia näkemyksiä pidetään lähtökohtaisesti oikeutettuina ja muodollisesti samanarvoisina. Poikkeavuuden alue sen sijaan on konsensuksen vastakohta. Tälle alueelle sijoitettuja näkemyksiä pidetään sen verran vaarallisina tai turhina, että niitä ei haluta päästää julkisuuteen. Ajan mittaan epäsovivilta tai liian radikaaleilta tuntuvat ajatukset voivat muuttua hyväksyttävimmiksi, joten niistä voi tulla legitiimejä kiistelyn kohteita tai niistä voidaan jopa saavuttaa konsensus.

Empiirisen analyysin lähtökohtana toimii ajatus siitä, että journalismi jäsentelee huumeepoliittista keskustelua indeksoimalla näkemyksiä julkisen keskustelun alueella. Erilaisia huumeisiin liittyviä näkemyksiä painotetaan eri tavoilla riippuen siitä, millä tavoin niiden esittäjiin journalismissa suhtaudutaan. Jotta voi ymmärtää miten eri lähteitä ”kohdellaan” ja mitä väitteitä esitetään totuuksina, on tarkasteltava jutuissa toimijoiden ja argumenttien välille rakentuvia suhteita sekä niiden taustalla tehtäviä kielellisiä valintoja.

Analyysi on toteutettu systemaattisesti lukemalla aineistoa läpi ja tekemällä muistiinpanoja syntyneistä havainnoista. Keräsin talteen erilaisia huumeisiin ja niiden käyttäjiin liittyviä väitteitä, selityksiä ja tulkintoja ja loin niiden pohjalta kategorioita. Systemaattisesti työstin näitä tulkintoja kohti yksinkertaisempia väittämiä, jotta voisin muodostaa aineistosta erilaisia yleispäteviä väittämiä. (vrt. Tuomi ja Sarajärvi 2018, 91-98; Alasuutari 2011, 31-39.)

Kiinnitin huomiota siihen, ketkä jutuissa pääsevät ääneen, missä yhteyksissä ja mistä teemoista he puhuvat. Samanaikaisesti pyrin kuitenkin katsomaan juttujen taakse ja rivien väliin löytääkseni minkälaisia yleisiä käsityksiä huumeista kukin puheenvuoro ja juttu laajemmin edustaa. En siis pyrkinyt vain kirjaamaan kuinka monta kertaa jokin toimijakategoria esiintyy aineistossa ja minkä teemojen yhteydessä, vaan kiinnitin myös huomiota siihen, millä tavoin eri toimijakategorioiden edustajat ylipäänsä kehystävät huumeita keskustelussa ja miten näitä kehystyksiä painotetaan keskenään.

Samalla kiinnitin huomiota siihen, millaisia keskusteluita huumeista laajemmin käydään, ja millaiseksi eri toimijakategorioiden roolit niissä keskusteluissa muodostuu. Syntyykö joissakin keskusteluissa konflikteja eri toimijoiden välille vai komppaavatko toimijat toistensa näkemyksiä? Erilaiset konfliktit ja juttujen sisäiset ristiriidat auttoivat hahmottamaan paremmin sitä, mille eri julkisuuden kehän alueelle kukin keskustelun teema asettuu. Kun eri teemat alkoivat asettua kehille, alkoi myös hahmottua se, millä julkisuuden kehän alueilla eri toimijakategoriat vaikuttavat ja millaisia suhteita journalismi niiden toimijakategorioiden välille rakentaa.

Alkuperäisenä tarkoituksena oli tekstin lisäksi analysoida myös juttujen kuvitusta. Aineistoa läpi käydessä kävi kuitenkin nopeasti ilmi, ettei tutkimuskysymysten kannalta juttujen kuvitus tarjonnut erityistä lisäarvoa analyysille. Aineiston jutuissa oli käytetty paljon erilaisia grafiikoita, kuvituskuvia ja potretteja. Aineistossa oli myös merkittävä määrä anonyymejä haastateltavia, ja anonymisoitujen kuvien analysointi vaikutti harhapolulta. Näiden vuoksi analyysissä keskitytään vain tekstisisältöön.

5.1 Empiirinen aineisto

Huumepoliittista keskustelua käydään etenkin valtakunnan tasolla, joten sitä käydään todennäköisimmin myös valtakunnallisissa medioissa. Aineistoksi valikoitui 40 vuonna 2022 julkaistua juttua, joista 18 on julkaistu Helsingin Sanomissa ja 22 Ylen nettisivuilla. Aineistoon valikoituneita juttuja yhdistää se, etteivät ne ole perinteisiä lyhyitä uutisia. Aineisto koostuu sen sijaan erilaisista huumeita käsittelevistä reportaaseista,

analyyseistä, esseistä, henkilökuvista, artikkeleista ja tutkivista uutisista (vrt. Uutismedian liitto, ei pvm.).

Olen rajannut aineistoksi melko pitkiä juttuja, koska niiden tekemiseen käytetään oletettavasti enemmän aikaa ja harkintaa kuin nopeissa uutistilanteissa syntyneissä jutuissa, jolloin journalismin roolin arvioiminen juttujen perusteella on perustellumpaa. Juttujen keräämisen tarkasteluväliksi puolestaan valitsen vuoden 2022, koska sinä vuonna huumeet ovat olleet huomattavan usein otsikoissa. Samalla suuresta juttumassasta on mielekkäämpää rajata monipuolinen aineisto tutkittavaksi.

Kaikista valtakunnan medioista Yle ja Helsingin Sanomat valikoitui tutkimusaineistoksi sen takia, että niitä yleisesti pidetään niin lukijoiden, asiantuntijoiden kuin ammattikunnan silmissä erityisen merkittävänä medioina (vrt. Reunanen ym. 2022). Suurien levikkiensä ja yleisen arvostuksen vuoksi Yle sekä Helsingin Sanomat toimivat jatkuvasti julkisen keskustelun eturintamalla. Ylläpitääkseen suuria yleisöjä on näiden medioiden pyrittävä pysymään lähellä yleistä mielipidettä ja ottamalla etäisyyttä nostamiinsa aiheisiin. Tämän kaltaisia medioita tutkimalla on siis myös mahdollista saada osviittaa siitä, mistä huumeisiin liittyvistä ulottuvuuksista journalismi kokee tarpeelliseksi puhua. Lukijoiden luottamus vaatii jatkuvaa ylläpitoa, jonka vuoksi kyseisten medioiden on pidettävä huolta omien sisältöjensä laadusta. Voinee siis olettaa, että myös huumekeskustelussa ne pyrkivät tuomaan esiin relevanteiksi mieltämiään näkökulmia ja vaikuttamaan tätä kautta siihen mitä huumeista (ja medioista itsestään) ajatellaan.

Aineisto on kerätty Helsingin Sanomien ja Ylen omilta nettisivuilta hakusanalla *huumeet*. Näkökulma tutkimuksessa on kansallinen, jonka vuoksi muiden maiden huumeepolitiikkaa käsittelevät jutut on rajattu analyysin ulkopuolelle. Tavoitteena on kerätä kasaan kaikki vuonna 2022 julkaistut huumeepolitiikkaa käsittelevät artikkelit, joita pystyy tarkastelemaan tutkimuskysymysten kautta.

Huumeet saattavat olla jossain jutuissa vain sivumainintana, vaikka itse juttu pääasiallisesti käsittelee jotain muuta aihetta, joten sellaiset jutut rajaan pois. Huume

sanaa käytetään myös kuvainnollisesti (esimerkiksi kuvailemalla jotain asiaa huumaavaksi), joten kaikki sellaiset jutut rajaan myös ulos. Lisäksi hakusanalla löytyy esimerkiksi televisioarvosteluja tai muita vastaavia fiktion liittyviä juttuja, jotka rajaan aineistosta myös pois.

Heti aineiston hankinnan alkuvaiheessa, huomasin huumeiden olleen hyvin suosittu aihe vuonna 2022. Helsingin Sanomissa ”huumeet” hakusanalla löytyi 253 artikkelia ja Ylen sivuilta löytyi 320 artikkelia. Otsikkojen ja nopean silmäilyn tehdyn esirajauksen perusteella, jossa karsin pois kaikki lyhyet uutissähkeet, fiktion viittaavat artikkelit, toisten maiden huumetilanteisiin liittyvät artikkelit ja jutut, jotka eivät pääasiallisesti oikeasti käsitelleet huumeita jäljelle jäi mahdollisia artikkeleita tutkittavaksi 62 Helsingin Sanomien juttua ja 57 Ylen juttua.

Aineiston keräämisen ja rajaamisen yhteydessä siitä alkoi hahmottua kolme pääkategoriaa, jonka alle oli mahdollista luokitella juttuja: feature-artikkelit, tutkivat uutiset sekä ”tavallisista” uutisista jollain tavalla poikkeavat jutut. Poikkeavuus ilmeni siten, että jutut olivat yleensä tavallista pidempiä ja niissä oli käytetty useita haastateltavia. Osassa oli myös mukana tarinallisia elementtejä, mutta juttuja ei oltu pyritty erottamaan uutisvirrasta erilaisella taittoilmeellä, toisin kuin feature-artikkeleita tai tutkivia uutisia. Aineistoon siis lopulta valikoitui näiden kolmen pääkategorian sisälle kuuluvat jutut, joita oli 40 yhteensä.

Alkuperäisenä ajatuksena oli sisällyttää tutkimukseen myös kolumnit ja pääkirjoitukset. Mielipiteellisiä tekstejä oli vuonna 2022 julkaistu kymmeniä, joten karsimalla ne pois tuli aineistosta hallittavamman kokoinen. Mielipiteelliset tekstit eivät myöskään varsinaisesti kerro journalismin roolista huume politiikan todellisuuden rakentajana, koska genreen on sisäänkirjoitettu esisopimus lukijan kanssa siitä, että kyseinen teksti on mahdollisesti jonkin tahon enemmän tai vähemmän subjektiivinen mielipide.

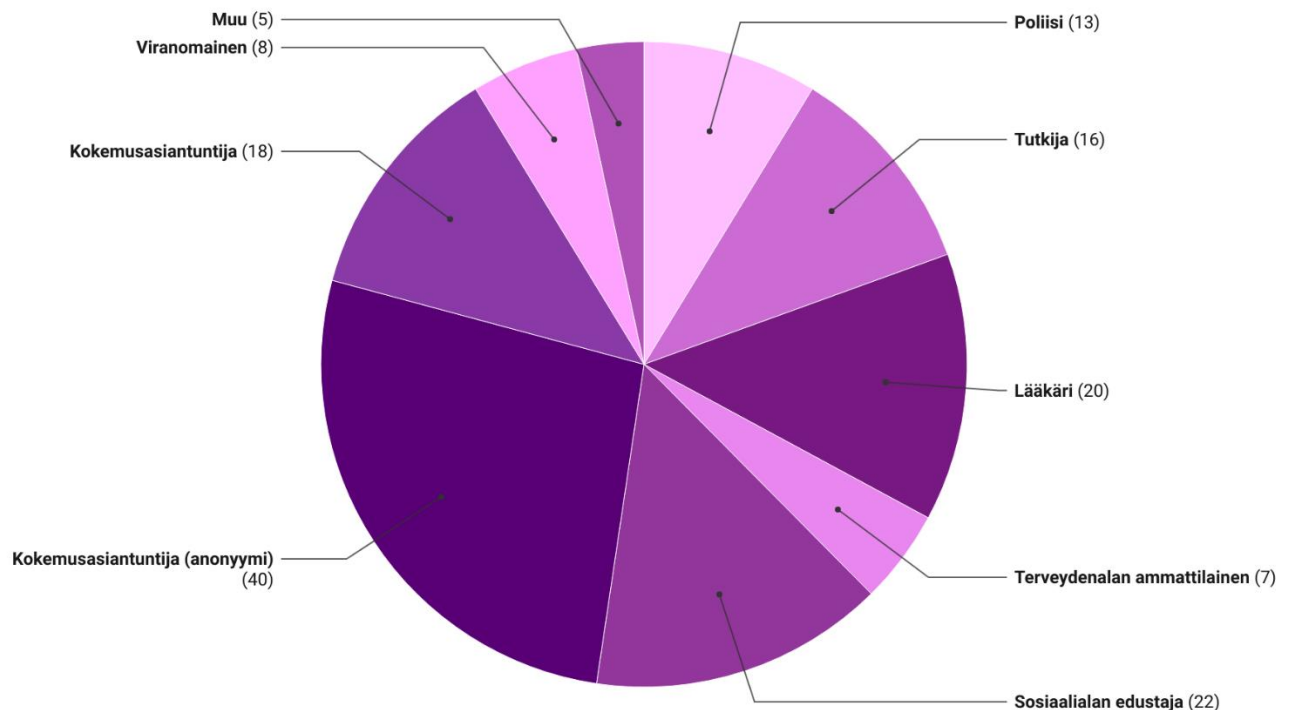
6 ANALYYSIN TULOKSET

Kaiken kaikkiaan jutussa esiintyi lähteinä 149 eri haastateltavaa. Lukuun on laskettu mukaan jokaisessa jutussa haastateltu henkilö. Sama haastateltava saattoi esiintyä aineiston useassa eri jutussa.

Analyysin perusteella stereotyyppisin huumeita käsittelevä juttu olisi siis sellainen, joka käsittelee jotain huumeidenkäyttöön liittyvää ilmiötä, esimerkiksi huumeiden käyttöhuoneita, korvaushoitoa tai katkaisuhoidoa. Tyypillisesti jutussa esiintyy 1–3 kokemusasiantuntijaa, joiden haastatteluja käytetään kehystarinana.

Kokemusasiantuntijat kertovat omista huumeiden käyttöön liittyvistä kokemuksista. Riippuen jutun aiheesta, yleensä kokemusasiantuntijan tarinaa vahvistamaan jutussa käytetään lähteinä myös yhtä tai useampaa terveysalan ammattilaista tai sosiaalialan edustajaa (tyypillisesti lääkäriä). Tämänkaltaisia juttuja aineistossa oli 23.

Esiintyy haastateltavana jutussa (absoluuttinen määrä)

Kaavio: Onni Kalin • Väline: Datawrapper

Kaavio 1.

Kuten Kaaviosta 1 käy ilmi, kaikkein yleisin lähde jutussa on kokemusasiantuntija, joka suurimmassa osassa tapauksista oli anonyymi. Anonyymeiksi laskettiin henkilöt, jotka esiintyvät jutussa joko täysin anonyymeinä vaihdetun nimen kanssa tai pelkän etunimensä kanssa. Gradun tutkimusasetelman kannalta epärelevantti, mutta mielenkiintoinen sivuhuomio on myös se, kuinka jutussa saattoi samanaikaisesti esiintyä sekä anonyymejä, että nimellään ja kuvallaan esiintyviä kokemusasiantuntijoita. Anonyymiys ei myöskään ollut suoraan tae siitä, että anonyymien lähteen tarina olisi arkaluontoisempi. Lähteiden anonymisoinnissa ei siis näyttänyt olevan mitään selkää logiikkaa. Absoluuttisia lukuja tarkastellessa poliisi ja muut kontrolliviranomaiset ovat vähemmän suosittuja haastateltavia kuin terveysalan ammattilaiset.

Esiintyy jutussa vähintään kerran

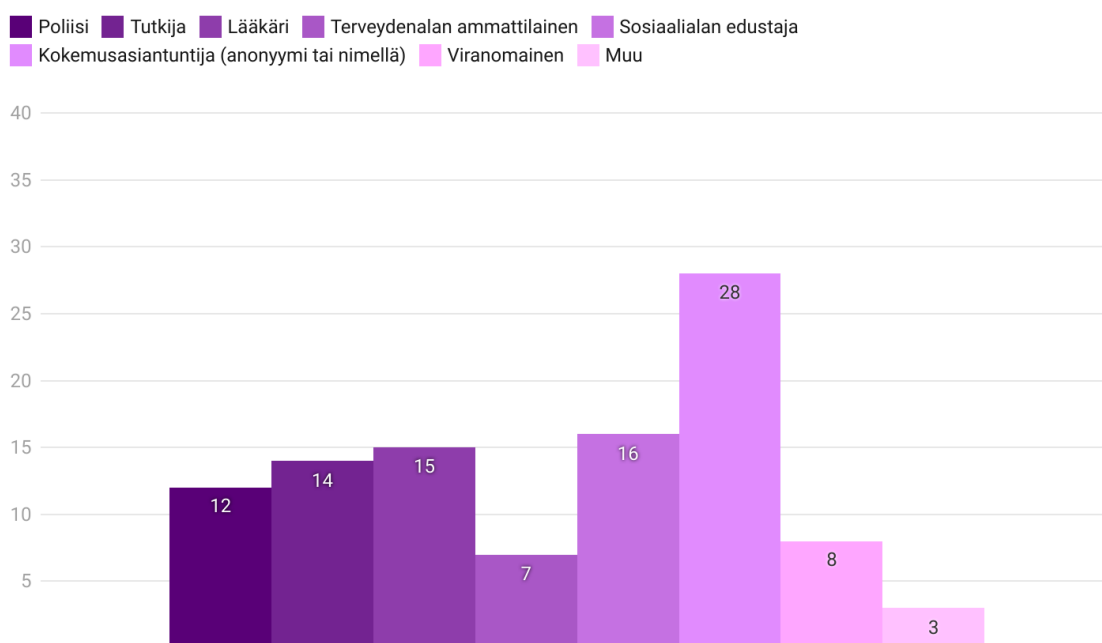

Chart: Onni Kalin • Created with Datawrapper

Kaavio 2.

Toimijakategorioiden väliset erot tasoittuvat Kaaviossa 2, jossa jokaisen ryhmän edustajan esiintyminen jutussa lasketaan vain kerran, vaikka jutussa esiintyisikin useampi ryhmän edustaja. Tällöin varsinkin poliisin ja lääkärin välinen kuilu kapenee

kahdeksasta kolmeen. Kokemusasiantuntijoiden suosio puolestaan korostuu. Kaikista haastateltavista noin 38 prosenttia oli kokemusasiantuntijoita, mutta 70 prosentissa jutuista esiintyi edes yksi kokemusasiantuntija.

Vaikka viranomaisia ja ”muita” haastateltavia esiintyy jutuissa jonkin verran, ei niitä varsinaisesti käytetty juttujen pääasiallisina haastateltavina. Viranomaisia käytetään aineiston lähteinä lähinnä silloin, kun jutun punaisesta langasta nousee esiin jokin väite, joka tarvitsee jonkin viranomaisen kommentoimaan asiaa. Esimerkiksi yhdessä aineiston reportaasissa toimittaja seuraa sivusta, kun sosiaalialanedustaja soittaa hätäkeskukseen päihteenkäyttäjän voinnin takia, minkä jälkeen puhelun soittanut valittelee hätäkeskustyöntekijän reaktiota puheluun. Jutussa hätäkeskuksen apulaispäällikkö kommentoi asiaa.

Muu ryhmän haastateltavia esiintyi kahdessa jutussa: Musiikkialan huumeiden käytöstä kertovassa analyysissä ja Varkaudessa kasvanutta huumeiden käytön nousua selittävässä jutussa. Ensimmäisessä esiintyi julkisuuden henkilöitä, jotka kertoivat omista näkemyksistään musiikkialan huumeiden käytöstä. Jälkimmäisessä jutussa esiintyi kadulta bongattuja taviksia, joilta gallupmaisesti kysyttiin Varkauden huumetilanteesta.

Kaaviossa 1 haastateltavat on ryhmitelty yhdeksään eri ryhmään ja Kaaviossa 2 kahdeksaan eri ryhmään. Ero selittyy sillä, että Kaaviossa 2 esiintyviä kokemusasiantuntijoita ei ole eritelty sen perusteella, esiintyivätkö he jutuissa anonyymeinä vai eivät. Kaavio 1 kertoo sen, kuinka monta eri haastateltavaa kaiken kaikkiaan aineistossa esiintyy. Yksittäisiä haastateltavia oli käytetty lähteinä useassakin jutussa, mutta jokainen esiintyminen on laskettu erikseen. Kaavio 2 kertoo puolestaan sen, kuinka monessa jutussa esiintyy vähintään yksi ryhmän edustaja. Jos jutussa siis esiintyi esimerkiksi kaksi lääkäriä, laskettiin se kaavioon vain kerran.

Kaavioissa käytetyt ryhmät:

- 1) *Poliisi* – ryhmään laskettiin mukaan kaikki poliisin edustajat rivipoliiseista rikospoliisin johtajaan.

- 2) *Tutkija* – kaikki, jotka esiteltiin jutuissa tutkijoina, erityisasiantuntijoina tai muina tieteen edustajina, kuten esimerkiksi professoreina tai oikeuskemian yksikön päällikköinä.
- 3) *Lääkäri* – eri tason lääkäreitä.
- 4) *Terveysalan ammattilainen* – kaikki terveysalalla työskentelevät, jotka eivät olleet lääkäreitä, kuten sairaanhoitajat tai psykologit.
- 5) *Sosiaalialan edustajat* – koostuu erilaisista julkisen puolen sosiaalityöntekijöistä sekä erilaisten järjestöjen työntekijöistä, jotka tekevät töitä päihdealalla.
- 6) *Kokemusasiantuntija* – kaikki henkilöt, joita ei käytetty jutuissa haastateltavana ”virallisen” asiantuntijuuden vuoksi, vaan sen takia, että heillä on arkielämän kokemusta huumeiden käyttöön liittyen. Kokemusasiantuntija oli yleensä nykyinen tai entinen huumeidenkäyttäjä, mutta osassa tapauksista hän oli myös huumeiden myyjä. Kaaviossa 1 tästä ryhmästä oli vielä eroteltuna anonyyminä esiintyvät kokemusasiantuntijat.
- 7) *Viranomainen* – koostui kaikista eri tasoisista viranomaisista, jotka eivät olleet poliiseja, lääkäreitä tai muita terveysalan ammattilaisia.
- 8) *Muu* – kaikki muut haastateltavat, joita oli niin vähän, ettei niitä kannattanut ryhmitellä omaksi ryhmäkseen, kuten esimerkiksi kadulta haastateltaviksi poimitut ”tavikset”.

6.1 Konsensuksen alue

Miltä näyttää huume keskustelu journalismissa aineiston perusteella, jos sitä ajatellaan Hallinin kehämällin kautta? Kaiken ytimessä, konsensuksen keskellä, vallitsee ajatus huumeista paheena. Se on pahe, joka aiheuttaa ongelmia niin yksilölle, kuin yhteiskunnalle. Huumeiden ongelmallisuus on se lähtökohta, jolla kaikki jutut voivat perustella itsensä. Tämä totuus on sisäistetty läpi yhteiskunnan, taviksista asiantuntijoihin:

”Kun tänä päivänä kaupungin keskustassa kysyy huumeista, kaikki tuntevat jonkun, joka on kuollut sekakäytön seurauksena. Näin kertoo linja-autoasemalla tavattu Suvi Heikkilä [kadulta juttuun napattu tavis].” (Yle 9.10.2022)

”Nuorella on aina jokin syy käyttää päihteitä, ja hän kokee hyötyvänsä niistä jotenkin. Aikuinen voi auttaa nuorta ymmärtämään huumeiden negatiivisia vaikutuksia ja haittojen ja hyötyjen välistä ristiriitaa.”
[leipäteksti] (HS 29.11.2022)

Koska huumeet nähdään pohjimmiltaan paheena, ei niille voi löytää hyväksyttäviä käyttömuotoja. Vaikka aineistoon mahtuu myös muutama satunnais- ja viihdekäyttöä käsittelevä juttu, näissäkin jutuissa aina mainitaan se, että käyttö ennemmin tai myöhemmin johtaa addiktioon.

”Bilehuumeessa on liian kevyt sävy. Kyseessä ovat kuitenkin päihdyttävät aineet, joilla on myös vakavia haittavaikutuksia, miettii Wathén [Laura, jutussa esiintyvä kokemusasiantuntija, jonka kerrotaan lopettaneen ryypäämisen].” (YLE 23.8.2022)

Jutuista välittyy kuva, että huumeista tarvitsee aina siis puhua varoen ja huolestuneesti. Huumeidenkäyttöön ei saa liittää liian myönteisiä mielikuvia, koska siitä pelätään aiheutuvan seurauksia yhteiskunnalle. Aineistosta löytyy muutama poikkeava näkemys, joissa korostetaan konsensuksen haastamisen vaikeutta:

”Haluaisin omalla esimerkilläni edistää kohtuukäyttöä ja muokata päihteidenkäyttökulttuuria terveellisempään suuntaan. En nyt voi tehdä sitä niin hyvin kuin haluaisin, koska en voi puhua näistä asioista suoraan, Otso sanoo.” [anonyymi kokemusasiantuntija] (YLE 23.7.2022)

Tämänkaltaisessa näkemyksessä huumeisiin suhtaudutaan ”pakollisena pahana”. Ne ovat tulleet jäädäkseen, jonka vuoksi paras tapa haittojen vähentämiseen olisi avoin tieto. Tämän tutkielman aineistossa tämänkaltaiset näkemykset jäävät kuitenkin marginaaliin. Tästä hieman pehmeämpiä näkemyksiä sen sijaan aineistosta löytyy runsaasti. Niissä huumeidenkäyttö nähdään sairautena.

”Vaikka kuinka julistamme tietävämme, että kyseessä on sairaus, niin yhteiskunnan rakenteissa ja asenteissa on todella syvällä ajatus siitä, että addiktiosta johtuva käytös olisi oma valinta. Että päihteidenkäyttäjien pitäisi vain ottaa itseään niskasta kiinni.” [A-klinikkasäätiön projektityöntekijä Kajsa Santonen] (HS 31.7.2022)

Yllä olevassa esimerkissä keskustelu ei enää pyöri sen ympärillä, pitäisikö huumeaddiktiota ajatella sairautena, vaan keskustelu on kääntynyt jo vallitsevia

asenteita kohtaan. Sitaatissa ihmetellään, miksi ajatus sairaudesta ei ole jo vallitseva? Tästä päästäänkin aineiston toiseksi yleisempään näkemykseen, joka nauttii myös konsensuksen tukea: addiktio on sairaus.

Näissä kahdessa konsensuksessa kuitenkin piilee huumekeskustelun sisäinen ristiriita ja jännite, josta kaikki debatti vaikuttaisi syntyvän. Ajatus huumeidenkäytöstä paheena, joka johtaa sairauteen on melko jännitteinen.

”Asiakkaan juokсутusta eri yksiköissä pyritään minimoimaan. Ja juuri sellaista, ettei hän välttämättä ole tarpeeksi päihderiippuvainen päihdepuolelle ja on sitten taas liian riippuvainen psykiatriselle puolelle.” [Outi Linnanranta, ylilääkäri] (Yle 29.8.2022)

Jutuissa yritetään rakentaa eroa sen välille, milloin huumeidenkäyttö on oma valinta ja milloin se on oman kontrollin ulkopuolella. Samanaikaisesti aineistossa toistetaan kuitenkin tarinoita siitä, kuinka huumeidenkäyttö on usein itselääkintää.

”On tosi harvinaista, että huumeiden käyttö tulee vain tyhjästä. Silti Suomessa on helpompi saada pahaan oloon huumeita kuin terapiaa.” (HS. 27.7.2022)

Onko huumeidenkäyttäjä siis pandoran lippaan avannut yksilö, terveydenhuollon epäonnistumisen uhri vai päihdehuollon asiakas? Tavallaan käyttäjä nähdään samanaikaisesti olevan kaikkia näitä, mutta jännite voimistuu, kun mukaan otetaan satunnaiskäyttäjien kokemukset. Kokemuksille ei kuitenkaan yleensä anneta tukea asiantuntijapositioneista:

”Huumausaineiden laajemmat kansanterveydelliset haitat näkyvät Gunnarin [Teemu, THL:n oikeuskemiyksikön päällikkö] mukaan lähinnä ongelmakäytössä. Satunnaisen käytön vaikutuksista ei ole Suomessa tarkkaa tutkimusta.” (HS 20.8.2022)

Huumeidenkäyttäjien kokemus saa asiantuntijapoolilta vahvistusta silloin, kun hän itse kehystää oman käyttönsä sairautena tai seurauksena sairaudesta.

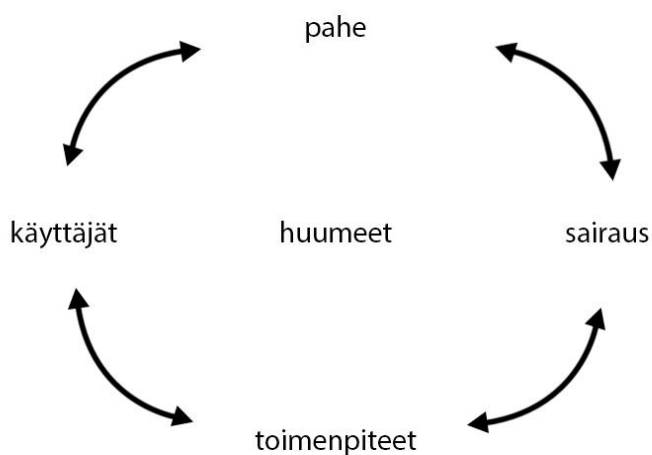
”Ensimmäisen kerran kokeilin amfetamiinia 17-vuotiaana. Aluksi se oli viikonloppukäyttöä. Käytiin teknobileissä, ja mukaan tulivat ekstaasit ja muut. Yhtäkkiä huomasin, että viikonloput alkoivat venyä maanantaille ja tiistaille. Sitten se oli ihan päivittäistä käyttöä. Alkoholia, kannabista,

amfetamiinia, heroiinia, kaikki käytiin läpi. Duunit jäivät ja elämästä tuli pelkkää negatiivista.” [Pasi, puolianonyymi kokemusasiantuntija] (HS 13.10.2022)

Samassa jutussa epäsuora lainaus lääkärin näkemyksistä:

”Päihteidenkäyttäjien kovinta ydintä edustavat tähän juttuun haastateltujen Jarin, Pasi ja Teron kaltaiset henkilöt, jotka ovat opioidikorvaushoidossa, kuvailee korvaushoitoa tarjoavan Helsingin Diakonissalaitoksen lääketieteellinen johtaja Jarmo Kantonen.” (HS 13.10.2022)

Koska tähän jännitteeseen ei julkisessa keskustelussa yleensä paneuduta, huume keskustelu ajautuu ainakin aineiston puitteissa eräänlaiseen noidankehään, jota Kuva 1. havainnollistaa. Keskustelu kiinnittyy siihen, miten kaikkein sairaimpia pystyttäisiin mahdollisesti hoitamaan.

Kuva 1.

Huomio siirtyy yhteiskunnan rakenteista ja asenteista takaisin yksilöön. Kun keskustelua käydään pitkälti kaikkein sairaimpien yksilöiden kautta, näyttäytyy heidän huumeidenkäyttönsä tavallisimpana huumeidenkäytön muotona. Tällöin siis huumeidenkäyttö kytkeytyy aina jossain määrin ajatukseen sairaudesta ja samalla huumeidenkäyttäjiä puhutellaan usein yhtenä homogeenisenä massana.

Huumeidenkäyttäjien yksilöllisyys vähenee ja heistä tulee terveydenhuollon asiakkaita eli kuluerä. Tässä vaiheessa huumeiden käyttöön liittyviä yhteisesti jaettuun käsityksiä esittävät päihdehuollon ammattilaiset:

”Huumeidenkäyttäjien elämä on välillä aika kaoottista. On aika arpaonnea osua paikalle oikeaan aikaan, jos vaikka terveystalvuu on tarjolla vain yhtenä päivänä viikossa tiettyyn kellonaikaan.” [päihdelääketieteen työelämäprofessori Kaarlo Simojoki] (YLE 1.12.2022)

”Kuulemme päihdeasiakkailtamme, että Varkaus on maantieteellisesti sellaisella paikalla, että tätä kautta liikkuu paljon huumeita. Osa jää tietenkin tänne, ja se näkyy levottomuutena. Kun puhutaan huumausaineongelmista, rikollisuus kulkee sen kanssa aina käsi kädessä’, sanoo kaupungin mielenterveys- ja päihdepalvelujen varaesihenkilö Päivi Hämäläinen.” (HS 25.11.2022)

Yhteiskunnan näkökulmasta huumeidenkäyttäjä olisi saatava hoidon piiriin, koska huumeidenkäytön ajatellaan aiheuttavan yhteiskunnalle lisää kustannuksia ja muita lieveilmiöitä, kuten rikollisuutta.

Suurimmalla osalla lukijoista tuskin on omaa kokemusta huumeiden käytöstä, mikä selittää kokemusasiantuntijoiden käytön suosiota. Tiedollinen ”työjärjestys” jutuissa on kuitenkin järjestetty niin, että kokemusasiantuntijan kokemusta yleensä vahvistetaan asiantuntijoiden näkemyksillä. Asiantuntijoita tavallaan käytetään kertomaan miten käyttäjän tarinaa tulisi *tulkita*. Yleensä asiantuntija edustaa jollain määrin terveystalvuisesta näkökulmaa, ja tyypillisesti asiantuntijana käytetään jotain terveystalvuisen ammattilasta, kuten lääkäriä, jolloin huumeidenkäytön kehys kääntyy kohti ajatusta sairaudesta.

”A-Klinikan toimitusjohtaja Kaarlo Simojoki sanoo, että huumeiden ongelmakäyttö on polku, joka alkaa kokeiluista, ja jos sen kulkee loppuun asti, päätepisteenä on opioidikoukku.” (YLE 9.10.2022)

Välillä asiantuntija on myös tutkija, mutta tyypillisesti tutkijat esiintyvät jutuissa yleensä joko lääkäreiden ja muiden terveystalvuisimijoiden aisapareina tai ilmiöitä yleisesti selittävinä auktoriteetteina. Tutkijoiden rooli on yleensä tarjoilla tietoa yleisellä tasolla huumeepolitiikasta ja toimia vahvistuksena jutuissa esitetyille ratkaisuille.

Jos jutussa ei ole käytetty kokemusasiantuntijaa (huumeidenkäyttäjää) lähteenä, silloin jutun tarkoituksena on yleensä kertoa lukijoille muista huumeisiin liittyvistä ilmiöistä, kuten siitä, miten huumeita tuodaan Suomeen. Muista jutuista poiketen, tämänkaltaisissa jutuissa suosittu lähde oli poliisi tai viranomainen. Jos tällaisessa jutussa oli kokemusasiantuntija, esiteltiin hänet jutussa yleensä esimerkiksi diilerinä.

Aineiston jutuissa lähes poikkeuksetta ajatellaan, että huumeidenkäyttöön liitettävä stigma on väärin. Harva juttujen lähteistä kannattaa nykyistä kieltopolitiikkaa ainakaan sellaisenaan.

”Siellä kirjoissa ja kansissa olen sitten aina myös suonensisäisten käyttäjä. Se stigma on älytön. Sillä ei tunnu olevan merkitystä, että käyttö on loppunut kauan sitten. Kerran käyttäjä, aina käyttäjä. [puolianonyymi kokemusasiantuntija Laura] (Yle 29.8.2022)

Aineistoa läpi käydessä herää kysymys, onko stigmasta mahdollista päästä irti niin kauan, kun yhteiskunta näkee huumeidenkäytön niin vahvasti *sairaana toimintana*?

6.2 Poikkeavuuden alue

Poikkeavuuden alue on aina jossain määrin konsensuksen alueen peilikuva. Sieltä löytyy ne ajatukset, joiden on lähtökohtaisesti vaikea päästä julkiseen keskusteluun mukaan, koska ne ovat niin vastakkaisia yleisesti hyväksytyjen kantojen kanssa. Analyysin perusteella jutuissa ei ole mitään selkeää toimijakategoriaa, joka olisi ajettu pelkästään poikkeavuuden alueelle. Sen sijaan, kokemusasiantuntijoiden roolin korostuminen journalismissa nostaa keskusteluun myös poikkeavia näkemyksiä, jotka haastavat sairauden ja paheen nauttimaa konsensusta.

Addikteiksi ajautuneiden huumeidenkäyttäjien oma näkemys huumeiden käytön todellisuudesta on terveydenalan ammattilaisia yhteiskuntakriittisempi. Vaikka myös kokemusasiantuntijoiden tarinoissa on sisäistetty ajatus siitä, että huumeidenkäyttö on sairasta toimintaa, pohjimmiltaan heidän tarinoissaan puhutaan toivosta. Matka huumeidenkäytöstä addiktioon on tarina toivottomuuden kehittymisestä kyynisyydeksi. Kokemusasiantuntijoiden tarinoissa toistuu kokemus siitä, kuinka yhteiskunta tuntuu lähtökohtaisesti vieraalta ja huumeet ovat ikään kuin viimeinen

naula arkkuun tämän toivottomuuden päälle. Käyttäjille suurin ongelma on se, että yhteiskunta ei kohtaa heitä yksilöinä. Huumeiden ja yhteiskunnan väliin jää tavallaan limboon.

”Hän kertoo muuttuneensa käytön viimeisinä kuukausina yksinäiseksi ja epätoivoiseksi. Tarina on tuttu: Käyttäminen ahdisti, mutta vielä enemmän ahdisti ajatus lopettamisesta. Kotoa ei tehnyt mieli lähteä edes hakemaan lisää.” [anonyymi kokemusasiantuntija Maryam, entinen käyttäjä ja huumekauppias] (YLE 23.9.2022)

”Ei ole kyse mistään hokkuspokkustempuista. Tarvitaan vain ihmisiä, jotka haluavat auttaa ja jaksavat uskoa minuun, Pete kuvailee.” [anonyymi kokemusasiantuntija] (YLE 16.5.2022)

Yhteiskunnan näkemys usein puolestaan on huomattavasti synkempi, huumeriippuvuuden luonne sairautena ymmärretään orjuuttavana olotilana, josta ulospääsy nähdään lähes mahdottomana.

”Margareeta Häkkisen [ylilääkäri] mukaan korvaushoidosta ei ole syytä vieroittautua, jos se sujuu. Toki vieroittautuminen helpottaa elämää, kun klinikalla ei tarvitse käydä hakemassa lääkkeitä, mutta tutkimusten mukaan hoidosta vieroittautuu onnistuneesti vain muutama prosentti. Kärki [Hanna Mari, kokemusasiantuntija] aikoo olla yksi heistä. Hän aikoo hakea tuekseen Kelan korvaamaa psykoterapiaa ja on valmis taistelemaan. Se on kunnioitettavaa, Häkkinen sanoo. Hän kuitenkin huomauttaa, että mediassa kerrotaan mielellään nimenomaan korvaushoidosta vieroittautuneista ihmisistä.” (HS 20.3.2022)

Yllä olevaan katkelmaan tiivistyy hyvin lääkärikunnan ja potilaiden välinen jännite, joka monista tarinoista käy ilmi. Kun huumeriippuvuutta katsotaan diagnostisen järjestelmän silmin, ihminen kokonaisuudessaan tiivistyy sairaaksi huumeidenkäyttäjäksi. Määritelmään on alistuttava, jotta saa hoitoa. Huumeidenkäyttäjät tarinoissaan kipuilevat tämän ristiriidan kanssa:

”Järjetön suru, pettymys, morkkis, jota ei voi sanoin kuvata. Siltä retkahtaminen tuntuu. Tuntee pettäneensä perheensä, kaikki, jotka ovat sinuun uskoneet. Hoitopaikkojen työntekijätkin, vaikka ammattilaiset tietävät, että retkahdukset kuuluvat tähän sairauteen ja toipumisprosessiin.” [anonyymi kokemusasiantuntija] (HS 13.10.2022)

Kokemusasiantuntijat siis problematisoivat huumeriippuvuuden kehystämistä sairautena enemmän kuin lääkärit, sosiaalityöntekijät ynnä muut ruohonjuuritason terveydenalan ammattilaiset.

Toinen aihe, josta aineistossa ei liiemmin käydä keskustelua on huumeiden ja alkoholin välinen suhde. Huumeet ovat lähtökohtaisesti aina erotettuna alkoholista, vaikka monen asiantuntijan näkemyksissä kaikki päihteet ovat osa samaa jatkumoa.

Aineistossa asiantuntijat harvoin puhuvat alkoholista. Kokemusasiantuntijoiden puheessa alkoholi sen sijaan toistuu usein, mutta alkoholista puhutaan yleensä ikään kuin sivumainintana.

”Jäin [Jouko Raunimaa, kokemusasiantuntija] eron jälkeen asumaan isän luokse. Ensiksi rupesin käyttämään alkoholia, mutta aika nopeasti tuli amfetamiinia ja muita kovia huumeita. Arkisin iskä lähti töihin ja mä lähdin vetämään kamaa. Aina löytyy niitä, jotka myy lapsille.” (HS 17.4.2022)

Kuten yllä olevasta sitaatista käy ilmi, jos juttu haluaa keskittyä huumeisiin, ei alkoholiin kiinnitetä erityisemmin huomiota, vaikka haastateltavat omasta alkoholin käytöstä puhuisivatkin. Jutuissa tavallaan tiedostetaan se, että lailliset päihteet (alkoholi ja tupakka) usein on ihmisten ensimmäinen kokemus päihtymiseen, mutta niiden ympärillä oleva kehys ei ole puhtaasti liitoksissa paheeseen ja sairauteen samalla tavalla kuin huumeissa.

Yksittäisissä jutuissa alkoholin ja huumeiden välistä erottelua myös problematisoidaan.

”Alkoholinkäyttöön reaktio oli enemmän sitä, että olen normaali opiskelija. Piti melkein todistella, että ihan oikeasti olen alkoholisti. Kannabikseen reaktio oli todella vakava. Kontrasti oli valtava, kun toinen on niin normalisoitu ja toinen demonisoitu aine, hän [Milla Sukki, kokemusasiantuntija] sanoo.” (Yle 29.8.2022)

Ylipäänsä aineistossa ei hirveästi puhuta huumeiden välisistä eroista. Huumeet edelleen nähdään yhtenä isona kategoriana, jotka aineesta riippumatta johtavat samanlaisiin lopputuloksiin. Yksi selitys tälle luultavasti on se, ettei aineistossa ollut yhtäkään kannabikseen keskittyvää juttua. Perinteisesti kannabis on yleensä eriteltyinä ”kovista huumeista” omaan luokkaansa.

Huumeiden väliset erot ilmenevät lähinnä kokemusasiantuntijoiden puheissa. Eroja korostetaan kuvailtaessa erilaisia käyttäjiä tai omasta käyttöhistoriasta puhuttaessa. Osa aineista liitetään vahvemmin kaduilla eläviin ”narkkareihin” kuin toiset aineet.

” [He ovat] yleisesti paremman aseman omaavia, töissä käyviä ja viikonloppuna irrottelevia, asiallisia, eikä ikinä narkomaaneja, noin 25–30-vuotiaita, tasaisesti kaikkia sukupuolia.” [huumediileri Pepsipete, kokemusasiantuntija] (Yle 18.9.2022)

Yllä olevassa sitaatissa kokaiinia kauppaava anonyymi kokemusasiantuntija kuvailee omaa asiakaskuntaansa. Kokaiinia käyttävät sellaiset, joilla on siihen varaa. Kokaiinia ei tavallaan mielletä aineiston perusteella yhtä turmiolliseksi, kuin esimerkiksi amfetamiinia. Sen sijaan opioidit, kuten Subutex, nähdään usein vaarallisempina: *”Subutex tuli kuvioihin, kun olin 21. Siitä mun alamäki alkoi.”* [kokemusasiantuntija] (HS 17.4.2022)

Kolmas selkeästi poikkeuksellinen aihe keskustelussa on psykedeelit. Aineistossa on kolme juttua, jotka käsittelevät psykedeelejä. Psykedeelit ovat ihmisten tajunnantilaa muuttavia aineita, jotka ovat Suomen lain silmissä vain huumausaineita. Journalismissa psykedeelit ovat myös enenevässä määrin suosittu aihe, koska niistä povataan seuraavaa mullistusta mielenterveydellisten ongelmien hoidossa.

”Jotkut näkevät pitkään vain huumeiksi mielletyt aineet pelastavana lääketeknologiana, joka mullistaa paikallaan junnaavan mielenterveyshoidon.” [leipäteksti] (Yle 5.6.2022)

Psykedeelejä käsitellään muihin huumeisiin nähden poikkeuksellisella tavalla. Syynä kenties on se, että psykedeeleistä keskusteltaessa ikään kuin vältellään niiden kehystämistä huumeena.

”Lyhyesti: Tutkimukset ovat kesken, mutta edessä on nopea muutos. Tulevaisuuteen kannattaa varautua, myös Suomessa. Se on helpommin sanottu kuin tehty, koska 50 viime vuotta huumeista on puhuttu lähinnä haittojen näkökulmasta. Pitäisi miettiä myös hyötyjä — niin adhd-lääkkeiden, psykedeelien ja muiden aineiden.” [leipäteksti] (HS 30.9.2022)

Psykedeeleihin liitettävät toiveet ovat niin vahvoja, että niiden käsittely irrottautuu aineistossa muuten vallitsevasta sairauden määritelmästä. Psykedeelit käyvät huume kategorian kanssa lähinnä vuoropuhelua siitä, miksi psykedeelejä ei tulisi ajatella ”vain huumeina”, mikä on sinällään poikkeuksellista, koska käytännössä kaikkia muitakin tunnettuja huumeita käytetään myös lääkkeinä. Mahdollisesti yksi syy, miksi julkisessa keskustelussa psykedeelit voivat irtaantua sairauden taakasta, on se, ettei psykedeelit aiheuta fyysistä riippuvuutta käyttäjiinsä: *”Tavallisimmat psykedeelit ovat fysiologisesti melko vaarattomia, ja niiden riippuvuuspotentiaali on pieni.”* [leipäteksti] (Yle 5.6.2022)

Tavallaan psykedeelien käyttö nähdään edelleen silti paheena, vaikka niitä käyttäisikin itselääkintään. Niiden omaehtoiseen käyttöön liitetään vaarallisuutta.

”Vaikea kokemus voi suistaa valmiiksi huteran mielen entistä syvempään alhoon. Riskit kasvavat, jos voimakkaita yhdisteitä käyttää omin päin.”
[leipäteksti] (Yle 5.6.2022)

Psykedeeleihin liitettävä hype on niin kovaa, että sen varjolla mahdollistuu hyvinkin systeemikriittinen puhe. Keskustelussa on mahdollista jopa puhua huumeista positiiviseen sävyyn:

”Haluaisin kertoa kaikille psilosybiinin hyödyistä, sillä se voisi auttaa monia muitakin toivottomia. En kuitenkaan uskalla suositella sen käyttöä, koska en voi ottaa vastuuta siitä, jos jollekin käy jotain pahaa.” [anonyymi kokemusasiantuntija] (Yle 11.9.2022)

Sitaatista ilmenee hyvin se, kuinka psykedeeleihin liitettävää hypeä hillitsee niiden lainsäädännöllinen asema laittomana huumeena. Huomionarvoista on myös se, että psykedeeleistä ei puhu positiiviseen sävyyn vain kokemusasiantuntijat. Myös aineen ympärille asiantuntijoiksi identifioituneet tahot voivat julkisesti puhua aineiden hyvistä puolista ja jopa suoranaisesti asettua aineiden puolelle. Esimerkiksi aineistossa esiintyy Helsingin Sanomissa 30.9.2022 julkaistu juttu *Mielen veljet*, joka kertoo psykedeeleistä niistä kiinnostuneiden veljesten kautta. Tutkija Antti Huplia ja lääkäri Aleksi Huplia nimitetään yhdessä jutun kappaleessa ”huumausaineaktivisteiksi”.

Psykedeeleistä keskusteltaessa huumeriippuvuuden sijaan problematisointi kääntyykin käytöstä sairautena kohti yhteiskunnan huumesuhteen problematisointiin:

”Päihdepoliittisesti pitäisin valitettavana, jos kehitys menee siihen, että harvat ja valitut, joilla on varaa, voivat mennä kokeilemaan klinikalle, kun taas ihminen, joka poimii omat sienensä metsästä, on yhä rikollinen. Kyllä ei-sairaatkin ihmiset voivat kokea näistä hyötyjä.” [Aleksi Hupli, tutkija] (HS 30.9.2022)

Psykedeealien kautta huumeista esiintyy siis hyvin poikkeavia näkemyksiä. Hieman samankaltaista huume politiikkaa problematisoivaa keskustelua ylläpitää myös satunnais- tai viihdekäyttöön keskittyvät jutut. Niissä esiintyvät kokemusasiantuntijat eivät näe omassa satunnaiskäytössä periaatteen tasolla mitään väärää:

”Kunhan tietää, mitä toimittaa, ja on siitä rehellinen, asiassa ei ole mitään väärää. Aikuinen ihminen päättää itse, mitä kehoonsa laittaa.” [kokaiinidiilerinä esitelty kokemusasiantuntija perustelemassa omaa toimintaansa] (Yle 18.9.2022)

Psykedeeleistä poiketen ja kuten jo tämän tutkielman analyysin ensimmäisessä kappaleessa todettiin, satunnaiskäyttö ei saa samanlaista tukea asiantuntijoilta. Asiantuntijat eivät siis tahdo koskaan varsinaisesti asettua huumeidenkäytön puolelle.

6.2.1 Mistä ei käydä keskustelua?

Historiallisesti huume politiittinen keskustelu on painottunut kontrolli- ja sosiaalipoliittisten toimien ympärille. Sama näyttäisi pätevän myös tässä aineistossa, sillä erotuksella, että puhtaasti kontrollipoliittiset näkemykset ovat siirtymässä sivuun.

Tammen (2002, 254-255) esittelemän seitsemän ideaalityypin liberaaleimmat näkemykset eivät kuitenkaan esiinny tässä aineistossa. Huumeita ei siis käsitellä *yksilönoikeuden* kautta ollenkaan. Aineistossa esiintyvät satunnaiskäyttäjät eivät tuomitse omaa toimintaansa, mutta perusteluna ei käytetä yksilönoikeutta tai *kuluttajanäkökulmaa*.

Jutuissa ei myöskään yleisesti keskustella siitä, tulisiko huumeiden laittomuutta muuttaa. Asiasta keskustellaan välillisesti esimerkiksi käyttöhuoneiden kautta, mutta

dekriminalisointiin tai täyteen laillistamiseen ei oteta kantaa. Laittomuuskeskustelun puute johtuu osittain valitusta aineistosta, sillä vuonna 2022 asiasta on käyty poliittista keskustelua. Muun muassa pari eduskuntapuoluetta muutti julkisesti omia kantojaan huumeiden lainsäädäntöään kohtaan. Yksikään niistä jutuista ei vain sopinut aineiston valintaan liittyvään tarkempaan rajaukseen.

Jos huumeiden laittomuudesta käytäisiin laajemmin keskustelua, se mahdollistaisi pohtimaan sitä, mikä osa huumeongelmasta on itseasiassa lainsäädännön aiheuttamaa. Huumeiden laittomuus johtaa esimerkiksi siihen, että niiden markkinat ovat täysin sääntelemättömiä. Sääntelemättömillä markkinoilla tunnetusti kaikki keinot ovat ”sallittuja”, väkivalta mukaan lukien. Täten siis esimerkiksi huumemaailmasta ja huumeiden lieveilmiöistä käytävä keskustelu näyttäytyisi todennäköisesti hyvin erilaisena, jos yksilönoikeudelliset näkökulmat olisivat keskustelussa mukana. Jos huumeiden käyttö nähtäisiin periaatteellisella tasolla yksilönoikeudellisena toimena, se vähentäisi kaiken huumeiden käytön kehystämistä sairautena. Asiaa voi esimerkiksi verrata tupakkaan. Tupakointi nähdään aina paheena, mutta siitä tulee sairaus vasta keuhkosyövän tai muun kliinisesti todetun sairauden myötä. Tupakkaan kehittynyttä riippuvuutta ei yleisesti mielletä sairautena samalla tavalla kuin alkoholismia tai huumeriippuvuutta. Huumeiden käyttäminen puolestaan nähdään aina sairautena, koska kaikki käyttö ennemmin tai myöhemmin johtaa riippuvuuteen. Näkökulma, jossa yksilöllä on oikeus päihdyttää itse itsensä valitsemalla aineellaan, ei mahdu samaan keskusteluun näkökulman kanssa, jossa tuo toimenpide on moraalisesti väärin, ellei media niin itse päätä.

6.3 Legitiimin kiistelyn alue

Hallinin kehämallia soveltaen, aineiston perusteella näyttäisi siltä, että huumeista käytävä julkisen keskustelun legitiimin kiistelyn alue rakentuu konsensusta nauttivien ajatusten päälle. Enää ei siis väitellä siitä onko huumeriippuvuus sairaus vai ei, vaan keskustelussa keskitytään lähinnä löytämään ratkaisuja tuon riippuvuuden parantamiseen. Valtaosa kiistelyyn osallistuvista asiantuntijoista kannattaa erilaisia hoitomuotoja, ja niiden ympärillä käytävä kiistely onkin tavallaan ”näkyvätöntä

vihollista” vastaan taistelemista. Asioiden puolesta argumentointia, ilman että jutuissa varsinaisesti esiintyy suoria vasta-argumentteja. Jutuissa näkyy se, että toimittajat eivät ole indeksoineet haastateltaviksi sairauskehystä haastavia lähteitä.

Aineiston tarkkailuvälillä moni jutuista keskittyy suoraan tai välillisesti nostamaan keskusteluun sitä, tulisiko huumeiden käyttöhuoneet ottaa Suomessa kokeiluun. Käyttöhuoneet näyttäisivät toimivan myös legitiiminä aiheena keskustella huumeiden lainsäädännöstä laajemmin, koska Suomen lainsäädäntö nykyisellään estää käyttöhuonekokeilun. Aineiston perusteella käytännössä kaikki asiantuntijat puoltavat käyttöhuoneita, mutta aiheen ympärillä oleva jännite näyttäisi jälleen syntyvän sairauden ja paheen ristiriidasta. Tämä näkyy siinä, että argumentointi käyttöhuoneiden puolesta keskittyy vakuuttelemaan siitä, ettei käyttöhuoneiden laillistaminen lisää huumeidenkäyttöä. Asiantuntijoiden kommentoissa on yleensä turhautunutta sävyä.

”Pihla Putkonen [A-klinikkasäätöön vapaaehtoistoiminnan koordinaattori] huokaisee. – Ei kukaan aloita pistämistä sen takia, että on käyttöhuoneita. Eivätkä ne ole mitään bilepaikkoja, vaan siellä kävisivät kaikkein marginaalisimmat, huonoimmassa kunnossa olevat ihmiset, Putkonen sanoo.” (Yle 23.9.2022)

Asiantuntijoiden näkökulmasta käyttöhuoneilla tavoitellaan kaikkein toivottomimpia tapauksia. Myös suurin osa kokemusasiantuntijoista on käyttöhuoneiden kannalla, mutta yksittäisiä soraääniä löytyy kiistämään käyttöhuoneiden hyödyllisyyttä: *”Ne olisivat vain kohtaamispaikkoja. Siellä nähdään toisia narkomaaneja ja tiedetään, keillä on aineita.”* (Yle 9.10.2022)

Kokemusasiantuntijoiden näkökulmassa ei useinkaan keskitytä sairauskontekstiin. Käyttäjät ovat itse sisäistäneet oman asemansa toivottomuuden. Huumeidenkäyttö on monelle jollain kierolla tavalla elämäntapa, josta koetaan häpeää ja joka aiheuttaa häiriötä muille: *”Henryn mielestä pähteiden käyttäjille voisi olla joku syrjäisempi paikka, vaikka joku hylätty puisto, jossa he saisivat olla rauhassa”* (Yle 5.7.2022).

Syvällä huumeekoukussa olevien perspektiivistä käyttöhuoneisiin suhtaudutaan epäluuloisesti, koska suhde viranomaisiin on nihkeä.

”35-vuotias Toni toivoo, että poliisi jättäisi käyttöhuoneet rauhaan, jos sellaisia tulee. Moni kuulemma pelkää, että poliisi ottaa kiinni käyttöhuoneesta ulos tulevia ihmisiä.” (23.9.2022)

Osa käyttäjistä myös kyseenalaistaa käyttöhuoneiden toimivuuden, koska moni ei halua tulla leimatuksi *huumeidenkäyttäjänä*. Käyttöhuoneet ovat terveydenhuollollinen toimenpide, joten käyttöhuoneeseen astuminen saatetaan kokea tapana tehdä omasta huumeidenkäytöstään ”sairaus”, mikä voi olla monelle puistattava ajatus.

”Kerron aina kaikille, miten hyvä paikka tämä on. Osa ei silti tule, kun pelätään että joku näkee. Ei porukka halua leimautua narkkariksi, jos on vaikka työ- tai opiskelupaikka, tai lapsia.” [anonyymi kokemusasiantuntija] (Yle 1.12.2022)

Etenkin tämä näkyy pienemmillä paikkakunnilla, jossa piirit ovat pienet ja sana kulkee nopeasti.

”On kuitenkin tavallista, että kukaan ei tule paikalle. Se kertonee siitä, että kynnys avun hakemiseen voi olla korkea pienellä paikkakunnalla, jossa ihmiset tuntevat toisensa. Kaikilla ei myöskään välttämättä ole tietoa tai jaksamista tulla paikalle.” (Yle 12.11.2022)

Toinen paljon keskustelua herättänyt aihe on korvaushoito. Käyttöhuoneen tavoin korvaushoito kehystää hyvin vahvasti huumeidenkäytön sairaudeksi, mutta siihen liittyvä keskustelu joutuu silti ottamaan kantaa paheen ja sairauden väliseen ristiriitaan: ”Myös lääkäri Partanen korostaa sitä, että korvaushoitolääke ei päihdytä potilasta” (Yle 10.8.2022).

Myös korvaushoidossa toimijoiden kanta on melko yhtenäinen, mutta kokemusasiantuntijoiden puheissa on havaittavissa enemmän nyansseja. Kuten käyttöhuoneissakin, korvaushoito koetaan jossain määrin alistavaksi ja leimaavaksi toimenpiteeksi.

”Minut istutettiin eteisen tuoliin ja laitettiin alkometri suuhun. Sitten laitoin lääkkeen kielen alle siinä kaiken kansan edessä. Ei jäänyt arvailtavaa. Kun on tämän tason sairaudesta kyse, en haluaisi julkistaa, mitä teen yksityiselämässäni.” [anonyymi kokemusasiantuntija] (YLE 16.5.2022)

Kokemusasiantuntijat toimivat legitiimin kiistelyn alueella kritiikin äänenä. Asetelma on tavallaan sellainen, että asiantuntijat tietävät miten asiat tapahtuvat ”teoriassa” ja kokemusasiantuntijat puolestaan tietävät miten asiat toteutuvat ”käytännössä”. Keskustelu ei siltikään ole vahvasti polarisoitunutta eikä juttuihin rakennu konfliktia lähteiden välille, vaan kiistelystä väitellään siitä, miten hoitoa tulisi kehittää.

Korvaushoitokeskustelun pinnan alla kuplii metatason kysymys siitä, keskitetäänkö resursseja julkisen keskustelun myötä vain huumeongelman ääripäähän: ”Poliitikot puhuvat vieroitushoidon, katkohoidon ja korvaushoidon tarpeesta, mutta esimerkiksi oma riippuvuus ei ikinä ollut sellaista” [kokemusasiantuntija] (HS 27.7.2022).

Käyttöhuoneiden ja korvaushoidon takana keskustelua käydään myös siitä, miten koko päihdehuoltoa tulisi uudistaa. Keskustelussa ongelma nähdään resurssipulana, mutta koko systeemi saa myös kritiikkiä kontolleen.

”Jokainen istutetaan alas, liuotetaan lääke ja tarkistetaan suu. Siihen menee hirveästi sellaisen koulutetun henkilökunnan aikaa, joka voisi sillä välin tehdä jotain muuta; esimerkiksi kuntouttaa potilaita”, Simojoki [Kaarlo, A-klinikan toimitusjohtaja] sanoo kirjassa.” (HS 20.3.2022)

Huumeriippuvuuden näkeminen kaikesta muusta ihmisen toiminnasta irrallisena sairautena ja ihmistä määrittelevänä ominaisuutena johtaa asiantuntijoiden mukaan kummallisiin tilanteisiin terveydenhuollossa.

”Ihmisiä pomotellaan psykiatrian ja päihdepuolen välillä. Toisaalta esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien palveluasumiseen ei pääse, jos on päihdeongelma”, Marianne Hulbakkmo [sairaanhoitaja] sanoo. (HS 30.5.2022)

Vaikka julkisen keskustelun tasolla asiantuntijat näyttävät olevan melko yksimielisiä huumeidenkäytöstä sairautena, ei arkielämän tasolla näkemykset ole kuitenkaan yhtä yksimielisiä.

”Nytkin on ammattilaisia, jotka yrittävät kohdata ihmisen kokonaisvaltaisesti. Ja sitten on heitä, joilla se kohtaaminen asiakkaan kanssa värityy turhan paljon oman arvomaailman ja ennakkoluulojen kautta. Ja sitä on hankala ulkoapäin korjata, sanoo Linnaranta [ylilääkäri].” (Yle 29.8.2022)

Asiantuntijoiden esittämä kritiikki vaikuttaisi kohdistuvan pohjimmiltaan ammattikunnan yksilöihin, jotka vastustavat omalla toiminnallaan huumeriippuvuuden määrittelyä sairaudeksi.

Samalla legitiimin kiistelyn alueella esitetään myös erilaisia spekulatioita siitä, mikä nykytilanteeseen on johtanut. Koska huumeiden käyttö ymmärretään paheena ja sairautena, sen lisääntyminen luonnollisesti herättää kysymyksiä. Syntyy tarve antaa vastauksia siihen, miksi yhä useampi haluaisi käyttää aineita, joita pidetään sekä yhteiskunnalle että yksilölle turmiollisina? Varsinkin huolta vaikuttaisi herättävän se, että Suomi on huumekuolemien kärkimaana Euroopassa. Huumeiden käyttö nähdään siis paitsi sairautena, mutta myös kuolemaan johtavana sairautena.

Kolme toisiinsa kytköksissä olevaa selitystä huumeiden käytön lisääntymiselle toistuu aineistossa useasti: *moraalikato*, *käytön glorifiointi* ja *saatavuuden lisääntyminen*.

Ajatus moraalikadosta ilmenee rivien välistä, kun tarkastelee usein toistuvaa puhetta siitä, kuinka huumemyönteisyys on lisääntymässä kansalaisten ja etenkin nuorten keskuudessa. Suhtautumisen koetaan muuttuvan eri tahtia eri ihmisryhmissä, kuten käy ilmi musiikkimaailman päihteidenkäyttöä käsittelevässä jutussa:

”Mielestäni muutos on todella iso. Ennen oli enemmän kuiskuttelua ja salamyhkäisyyttä, mutta nykyisin käyttö on täysin normaalia ja avointa. Ei kukaan enää vaivaudu pyyhkimään invavessan tasoja sen jälkeen, kun on käynyt vetämässä kokaiinia siellä.” [anonyymi kokemusasiantuntija, jonka kerrotaan vain olevan musiikkialalla töissä] (HS 4. 8.6.2022)

Osa näkee avoimemman suhtautumisen myös ”trendikkäänä”. Huumeiden käyttö voi olla joillekin jopa tapa yrittää optimoida omaa elämäänsä.

”Sytä muutokseen on useita. Bilehuumeiden käyttäjänä voi ajatella olevansa ajassa kiinni. On kiireinen elämänrytmi, jossa piristävien

stimulanttien käyttö auttaa painamaan pitkää päivää. Näin tiivistää huume politiikkaan perehtynyt tutkimusprofessori Pekka Hakkarainen THL:sta.” (HS 24.8.2022)

Moraalikadon katalyytiksi nimetään muun muassa koronapandemia. Huumeiden käyttöä selitetään sillä, ettei ole ”mitään parempaakaan tekemistä”.

”WICKRIN avulla seuraavan annoksen hankkimisesta tuli niin helppoa, että Miikan [anonyymi kokemusasiantuntija] huumeidenkäyttö muuttui pikkuhiljaa päivittäiseksi. Koronapandemia pahensi tilannetta entisestään, kun etäkoulun aikana arjen ja vapaa-ajan rajat hämärtyivät.” (HS 26.6.2022)

Yllä oleva sitaatti sisältää myös ajatuksen siitä, kuinka huumeet ovat ikään kuin se kielletty hedelmä. Teknologian kehittyminen on luonut kielletystä hedelmästä vielä helpommin saatavan, jolloin yhteisön ja yksilön moraalit on koetuksella.

Kun huumeidenkäytön lisääntyminen nähdään moraalin katoamisena, rakennetaan kuvaa oikeasta ja väärästä sekä menneistä hyvistä ajoista ja uusista uhkaavista ajoista. Asetelmassa luodaan mielikuvaa, että huumemyönteisyys tulee niin sanotusti puskista, ettei moraalisesti eri tavalla huumeisiin suhtautuneita olisi ollut ennen merkittävää määrää. Tässä ajatuspolussa huumeiden vastustaminen kuuluu moraalin piiriin: ajatellaan, että yksilöllä on moraalinen velvollisuus vastustaa huumeita. Koska mikään määrä kieltoja ei voi varsinaisesti estää yksilöä käyttämästä huumeita, on huumeiden käyttö pohjimmiltaan yksilön valinta. Silloin moraalit on ikään kuin yksilön viimeinen jarru. Tällöin moraalikatoa edustavissa näkemyksissä huumeiden käytön lisääntymistä selitetään tällä viimeisellä jarrun poistumisella, eli moraalin katoamisella.

Moraalikadon ajatellaan ulottuvan huumeiden käytön jokaiselle tasolle. Tässä näkökulmassa myös ongelmakäyttäjät osasivat käyttäytyä ennen paremmin.

”Ennen vanhaan oli olemassa tietynlaiset arvot: huumeita ei myyty lapsille. Se myynti on murrettu jo kauan aikaa sitten. Nykyään puhuu pelkkä raha.” [rikoskomisario Ari Luoto] (Yle 1.7.2022)

Yllä olevista esimerkeistä voikin siis päätellä sen, että huumeidenkäytön lisääntymisen taustalla nähdään olevan nimenomaan yleinen moraalikato, joka ilmenee myös huumeidenkäytönä.

Moraalikadon ajatusta ylläpitää etenkin poliisi. Ajatus on luonteeltaan spekulatiivinen, mutta juttuihin harvemmin kuitenkaan rakennetaan konfliktia asian ympärille. Tämä selittyy mahdollisesti sillä, että pääsääntöisesti jutuissa harvoin esiintyy samanaikaisesti huumeidenkäyttäjää ja poliisia, vaikka yksittäisiä poikkeuksia aineistosta löytyykin.

Poliisin ja muiden viranomaisten asiantuntijuus on rajattu jutuissa niiden toiminta-alueisiin kuuluvalla sektorilla, kuten huumeikauppaan ilmiönä. Vaikka huumeidenkäyttö on Suomessa edelleen myös rikos, jutuissa harvemmin koetaan tarvetta käyttää erikseen poliisia sen asian sanomiseen. Näissä yhteyksissä poliisilla on edelleen mahdollisuus moralisoida huumeiden käyttöä. Moralisoinnin näkökulma on tosin kääntynyt yhteiskunnalliseksi. Sen sijaan, että yksilön toimintaa varsinaisesti toruttaisiin, kiinnitetään huomiota siihen, mitä huumeidenkäyttö aiheuttaa yhteiskunnalle.

”Huumeiden kuljetus- ja myyntiketjuun liittyy rikollisuutta, raaka väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Kokaiininkäyttäjät osaltaan rahoittaa ja ylläpitää järjestelmää.” (HS 20.9.2022)

”Myyjien ja ostajien välillä häilyykin nykyään Luodon mukaan epäluulon kehä. Ikinä ei voi tietää, aikooko myyjä tai ostaja ryöstää väkivalloin.” (YLE 1.7.2022)

Poliisi on siis indeksoitu aineistossa ylläpitämään näkökulmaa siitä, että huumeidenkäyttö on taakka yhteiskunnalle. Kun huumeita kehystetään yhteiskunnan rasitteena, se auttaa ylläpitämään rikosoikeudellista näkökulmaa huumeisiin. Laillistaminen johtaisi tässä ajattelussa taakan kasvuun.

”Esimerkiksi Katiskan kaltaisista tv-ohjelmista ja vastaavista saattaa välittyä joillekin mielikuva, että olisi hienoa jetset-elämää asustella Espanjassa ja käyttää kokaiinia. Tällaiset mielikuvat varmaankin vetoavat tiettyyn ihmisryhmään’, Sainio [Kimmo, poliisi] pohtii.” (HS 20.9.2022)

Moraalikatoon kytkeytyy etenkin poliisin näkemyksissä ajatus glorifioinnista. Moralisoivan suhteen huumeisiin ajatellaan korvautuvan ihannoivalla suhteella. Samalla huumeidenkäyttäjät leiman ajatellaan koskevan vain tiettyjä päihteitä. Toiset päihteet yhdistetään luksukseen, kun taas toiset turmioon.

”Houkuttelevuutta lisää myös aineeseen liitetty glamour, jonka niin poliisi kuin myös Pepsipete ja Kuuritari [anonyymejä kokemusasiantuntijoita, huumeidiilereitä] tunnistavat: kun amfetamiini liitetään ongelmakäyttäjiin, kokaiini yhdistetään menestyjiin.” (Yle 18.9.2022)

Moraalikadon ajatellaan olevan siis jossain määrin valikoivaa toimintaa, joka ilmenee glorifiointina. Samalla yleisen mielenkiinnon huumeita kohtaan koetaan olevan nousussa. Ihmiset haluavat laajentaa repertuaariaan:

”Yleinen kyllästyminen dokauskulttuuriin johtaa siihen, että halutaan vaihtoehtoja. Kavereiden kokemukset ja se, että huumeita on saatavilla, lisää kokeilua.” [anonyymi kokemusasiantuntija] (Yle 23.8.2022)

Asenteet ovat pehmentyneet, kokemuksia jaetaan kavereiden kesken avoimesti ja kaiken lisäksi huumeita on nykyään huomattavan helppo ostaa. Yllä oleva sitaatti myös valottaa ajatusta siitä, että moni käyttäjä ei enää näe alkoholia ja huumeita irrallisina kategorioina vaan jatkumona, jonka välillä tapahtuu liikkumista aineesta toiseen.

Saatavuuden lisääntymistä selitetään markkinoiden muutoksella. Kauppa on siirtynyt kauppapaikoilta sovelluksiin. Enää ei tarvitse olla edes suoria kontakteja *huumemaailmaan*, vaan sovellusten kautta huumeita on mahdollista tilata kotiovelle asti vaivattomasti. Kaupan käynti on paikoittain internetissä myös melko avointa, kuten seuraavasta sitaatista käy ilmi:

”Nekin nuoret, jotka eivät ole harkinneet käyttävänsä ja joilla ei ole mitään huumekokemuksia sanovat, että ovat nähneet ilmoituksia tai tietävät mistä hankkisivat huumeita, Taipale [Sauli, etsivä nuorisotyöntekijä] kertoo.” (Yle 28.6.2022)

Myös mielikuva huumeiden välittäjistä on muuttunut markkinoiden teknologisen kehityksen myötä. Diileriä ei enää kehystetä pahantahtoisena väkivaltaisena huumehaina.

”Verkossa toimivat kauppiat ovat Sinkkosen [Hannu, Tullin valvontajohtaja] mukaan usein sellaisia, jotka eivät pärjäisi katukauppiaina. He ovat enemmän nörttityyppisiä henkilöitä.” (Yle 20.11.2022)

Käytön lisääntymisen selittävien tekijöiden spekulatiivisuus tulee hyvin ilmi etenkin huumeista aiheutuvien lieveilmiöiden ja huumeiden käyttöön liitettävän todellisuuden kuvailusta. Spekulatiot ja kuvailut ovat osittain ristiriidassa. Käytön lisääntymistä kuvataan muutoksena, mutta huumeiden lieveilmiöiden kuvauksiin tämä muutos ei ulotu. Huumeiden käytön puhutaan tapahtuvan huumemaailmassa, jonka seurauksena käytöstä aiheutuu muuta rikollista toimintaa. Suhde huumeisiin ja niiden käyttäjien ajatellaan muuttuneen, mutta samalla huumemaailman kerrotaan olevan muuttumaton todellisuus.

Julkisessa keskustelussa samaan aikaan kerrotaan tarinaa huumekaupan muutoksesta tavalliselle kansalaiselle helpommin saavutettavana, mutta samaan aikaan toistetaan tarinaa, että huumeiden hankkimiseen liittyy aina väkivallan uhkaa.

”Väkivallan uhka liittyy huumekauppaan joka tasolla. Se ihmisten pitäisi ymmärtää, että huumausaineen hankkiminen ei ole mitään laulua ja leikkiä.” [Kimmo Sainio, poliisi] (HS 20.9.2022)

Ajatusta väkivaltaisuudesta ylläpitää etenkin poliisi, mutta myös kokemusasiantuntijoilta kuulee samanlaisia tarinoita.

”Elin [Jouko Raunimaa, kokemusasiantuntija] kaksi vuotta asunnottomana. Välillä kävelin läpi yön tai nukuin lähijunissa. Joskus oon nukkunut Kaisaniemen puistossa puukko kädessä. Jotenkin oli pakko suojautua, kun väkivaltaa oli niin paljon.” (HS 17.4.2022)

Huumemaailmaa kehystetään kylmänkiskoisena opportunistien valtakuntana, jossa jokainen toimija on toiselleen susi.

”Lopettaminen ei ole helppoa. Mua on yritetty saada uudestaan käyttämään tunkemalla amfetamiinia postiluukusta. Mun oli katkaistava kaikki välit niihin ihmisiin, että pääsin siitä maailmasta irti.” (HS 17.4.2022)

Huumemaailmalla pelottelussa on kenties kyse siitä, että moraalikatoa yritetään vastustaa argumentoimalla huumeisiin liitettävän vaarallisuuden mielikuvan puolesta.

Tällaisessa puheessa huumeista ja niiden käyttäjistä yritetään luoda oma sosiaalinen kuplansa, jossa väkivalta on sääntö eikä poikkeus. Huumeet nähdään tässä näkökulmassa kulttuurina, joka valvomattomana ottaa haltuun valtakulttuurin: ”Tämä on ihan Villin lännen meininkiä. Ei täällä ole kohta muita kuin ne ja me vanhat haaskat” [anonyymi kadulta bongattu Leila] (HS 25.11.2022).

Huumemaailman esitetään olevan pulloillaan rikollisuutta. Huumeidenkäyttäjä näyttäytyy opportunistina, joka tekee rikoksia minkä kerkeää. Tätä puhetapaa edustavien näkökulmasta toiminnasta puhutaan itsestään selvänä seurauksena, näin tapahtuu koska käyttäjät nyt ovat *sellaisia*.

”Ne varastelevat ja roskaavat. Niiden jäljiltä löytyy milloin mitäkin. Rappukäytävästä löytyi kirves, kellarikäytävässä oli vesuri. Ja rautaputkia löytyy. Ne kuljettavat niitä mukanaan muovipusseissa, kun on riitoja ja ne pelkäävät.” [anonyymi kadulta bongattu Leila] (HS 25.11.2022)

Kokemusasiantuntijoiden puheissa lieveilmiöitä pidetään todellisina, mutta selitys on toisenlainen. Rikollinen toiminta esitellään selviytymiskeinona eikä ominaisuutena – viimeisenä oljenkortena selviytyä riippuvuuden kanssa.

”Rahat loppuivat, ja rahaa huumeisiin piti hankkia pikavipeillä. Kun pikavippejä ei enää saanut, hän hankki rahaa rikosten keinoin. Se hävettää Kimiä [anonyymi kokemusasiantuntija], eikä hän halua kertoa aiheesta lisää.” (HS 8.1.2022)

7 LOPUKSI

Analyysissä tavoitteena oli saada kuva siitä, miltä huume keskustelu näyttää aineiston perusteella ja siitä johdettuna puolestaan saada käsitys siitä, minkälaista todellisuutta huumeista ja huumeidenkäyttäjistä tuo kuva puolestaan tuottaa. Analyysi pyrki vastaamaan kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen:

1. Millaisena huumeidenkäyttö näyttäytyy Suomessa lehtijuttujen perusteella?
2. Missä ulottuvuuksissa huumeista puhutaan ja kenen äänillä?

Ydinhavainnoksi muodostui se, että journalismi vaikuttaisi aktiivisesti järjestelevän huume keskustelua omista ammatillisista lähtökohdistaan. Tämä ilmenee siinä, mitkä toimijat huumeita käsittelevissä jutuissa pääsevät ääneen ja millaisiin suhteisiin heidät keskustelussa systemaattisesti asetetaan.

Indeksoinnin tuloksena journalismissa käytävä huume keskustelu painottuu terveystieteellisen näkökulman ympärille. Aineistossa vaikuttaisi vallitsevan konsensus siitä, että huumeidenkäyttö on sairaus, jota pitäisi hoitaa. Tämä keskustelu rakentuu etenkin kokemusasiantuntijoiden ja asiantuntijoiden välille luodulle vuoropuhelulle, jossa kokemusasiantuntijoiden havainnot ikään kuin tulkitaan asiantuntijoiden kautta osoitukseksi siitä, kuinka nykyisessä huume politiikassa ei riittävän vahvasti ymmärretä huumeidenkäyttöä sairautena.

Kokemusasiantuntijoiden läsnäolo julkisuuden kaikilla alueilla on merkittävä. Heidän näkemyksensä on silti alisteinen asiantuntijapositiona puhuville ammattilaisille, kuten lääkäreille. Tämän takia kokemusasiantuntijat vaikuttavat etenkin konsensuksen ja poikkeavuuden alueilla. Kokemusasiantuntijoiden kritiikki siitä, että heitä ei kuunnella riittävästi jää tavallaan paitsioon ”huumeidenkäyttö on sairaus” -keskustelun taakse. Kokemusasiantuntijoiden rivien välistä ilmenevä kritiikki on samalla osoitus journalismin merkittävästä roolista huume keskustelun järjestelijänä. Poikkeavia ääniä indeksoidaan enenevässä määrin keskusteluun mukaan.

Toinen poikkeavuuden alueella majaileva aihe on huumeiden välisistä eroista käytävä keskustelu. Kokemusasiantuntijat ihmettelevät yhteiskunnan kaksinaismoralistista suhdetta alkoholin ja huumeiden välillä, mutta tämä aihe jää jutuissa aina yksittäisiksi sivumaininnoiksi. Lisäksi kokemusasiantuntijoiden puheissa on nähtävissä huumeiden välistä erottelua, jossa osa huumeista nähdään leimallisesti *sairaampina* kuin toiset. Joidenkin mielestä esimerkiksi opioidien ja amfetamiinin käyttöä pidetään leimallisempina kuin kokaiinin. Asiantuntijoiden tasolla erottelua ei varsinaisesti tapahdu, mille osasyynä on luultavasti kannabisaiteisten juttujen puuttuminen aineistosta, sillä kannabis on yleensä mielletty vähemmän ”kovaksi” huumeeksi kuin synteettiset aineet.

Huumeiden välisistä eroista käytävä keskustelu korostuu etenkin psykedeeleistä puhuttaessa. Journalismi päästää lähinnä ääneen toimijoita, jotka ymmärtävät psykedeeleit hyvin poikkeuksellisen aineena. Psykedeeleit aiheena on niin poikkeuksellinen, että jopa asiantuntijat uskaltavat kehystää sen käyttöä osittain positiivisessa valossa. Psykedeelejä yritetään keskustelussa nostaa ikään kuin koko huumeikategorian ulkopuolelle mahdollisesti sen takia, että huumeiden käyttöön liittyy niin vahvasti ajatukset paheesta ja sairaudesta. Psykedeeleiden käytön ajatellaan olevan mahdollista myös ilman, että se johtaa sairauteen. Näyttäisi siltä, että journalismi kokee psykedeeleit turvallisena tapana laajentaa huumeista käytävää keskustelua moniulotteisemmaksi.

Siirryttäessä legitiimin kiistelystä alueelle asiantuntijoiden rooli korostuu. Keskustelu pyörii edelleen sairauden ympärillä, mutta varsinainen väittely käydään siitä mitkä konkreettiset ja kustannustehokkaat ratkaisut pelastavat Suomen terveystalouden. Suuri osa keskustelusta käydäänkin huumeiden käyttöhuonekokeilun ja korvaushoidon ympärillä. Tätä keskustelua käy varsinkin erilaiset sosiaali- ja terveysalan asiantuntijat.

Ratkaisuista keskusteleminen kytkeytyy myös erilaisiin tulkintoihin huumeidollisuuden syistä ja seurauksista. Teema on luonteeltaan spekulatiivista ja siihen saa osallistua kaikki aineistossa usein esiintyvät ryhmät, mutta huomionarvoista on se, kuinka poliisin toimivalta keskustelussa on rajattu pitkälti tälle alueelle ja tähän

teemaan. Tutkijoiden rooli myös korostuu tässä teemassa, mutta yleisesti tutkijoiden näkemyksiä indeksoidaan lähinnä joko jonkin toisen toimijakategorian näkemysten vahvistajana tai kritisoijana. Tutkijat siis harvoin ovat juttujen ”korostetuina” lähde.

Legitiimin kiistelystä alueella käytävä keskustelu kuvaa melko hyvin journalismin muodollisesti neutraalia suhdetta huume politiikkaan. Tekstien tasolla journalismi vaikuttaisi tarjoavan vain foorumin muiden käymälle keskustelulle, mutta samaan aikaan se ohjailee sitä, ketkä huumeista keskustelevat ja mistä teemoista. Journalismi vaikuttaisi välillisesti tukevan huume keskustelun liberalisoitumista laajentamalla huumeista keskustelevien kirjoja ja vähentämällä kontrollipoliittisten näkemysten esiintymistä.

Samalla keskustelu huumeidenkäyttäjistä on rajoittunutta. Huumeidenkäytön todellisuutta kuvaillaan pitkälti kaikkein marginalisoituneimpien käyttäjien ja heidän kanssaan työskentelevien näkökulmasta. Tekstin sisällä ikään kuin kytee ajattelulukko huumeiden käytön paheellisuuden ja sairauden välillä, jota julkisessa keskustelussa ei kyetä ratkaisemaan. Yksi mahdollinen syy tälle on se, että huumeidenkäyttö yksilönoikeudellisena kysymyksenä jää sairauspuheen alle paitsioon. Kun huumeet kehystyvät keskustelussa pitkälti sairautena tai sairauteen johtavana, se muodostaa eräänlaisen takaisinkytkentäsilmutkan, jossa kaikki huumeidenkäyttö alkaa näyttäytyä sairautena. Tällöin myös huumeidenkäyttäjistä muodostuu yksi sairas massa, jota yhteiskunnan tulee hoitaa.

Sinällään journalismin luomat mielikuvat huumeriippuvuudesta eivät ole mitenkään poikkeuksellisia, eikä sairauden ja paheen ristiriitainen suhde ole journalismin itsensä keksimää, vaan valuu todennäköisesti yleisestä ajattelusta journalismin tapaan kuvata huumeita ja niiden käyttöä. Hirschovitz-Gerz (2014) kuvastaa tätä ilmiötä hyvin suomalaisten riippuvuutta koskevia mielikuvia käsittelevässä väitöskirjassaan:

”Riippuvuusongelmista toipumiseen omin voimin uskottiin erityisesti tupakka- ja toiminnallisissa riippuvuuksissa, mutta toisaalta yksilö itse arvioitiin suureksi riippuvuuksista toipumista estäväksi tekijäksi. Tulos kuvastaa riippuvuusilmiölle tyypillistä ristiriitaisuutta: yksilö katsotaan

vastuulliseksi käyttäytymisestä, jonka hallinnassa hänellä on vakavia puutteita.” (emt. 99.)

Esimerkkejä toisenlaisista huumeidenkäyttäjistä, kuten satunnaiskäyttäjistä, esiintyy aineistossa yksittäisiä poikkeuksia, mutta niihin yhdistetään aina jossain määrin ajatus siitä, että käyttö johtaa lopulta sairauteen, tai on vähintäänkin paheksuttavaa toimintaa. Ylipäänsä todellista keskustelua siitä, onko yksilöllä oikeus tehdä keholleen mitä hän haluaa eli käyttää myös huumeita tahtoessaan, ei aineistossa esiinny.

7.1 Muutos aikaisempaan

Kolmanteen tutkimuskysymykseen (Mitä muutosta journalismin roolissa huume keskustelun rakentajana on havaittavissa?) analyysi ei ole vielä suoraan vastannut, ja sitä onkin tarkoitus pohtia seuraavaksi.

Aikaisempien tutkimuksien perusteella suomalaisessa journalismissa huumeiden käsittely on ollut lähihistoriassa poliisin näkökulmia suosivaa ja kontrollipolitiikan sovittamista yhteen terveystieteiden näkemysten kanssa.

Suurileikkisten lehtien vuonna 1993–2000 julkaistuja alkoholia- ja huumeita käsitteleviä pääkirjoituksia tutkinut Törrönen (2004) tutki minkälaista moraalisaatetyä tarkasteluajankohtana tapahtui ja mihin se kohdistui. Törrösen (2004) tutkimuksen mukaan alkoholia ja huumeita koskevia ongelmia näkökulmitettiin pitkälti järjestys- ja turvallisuusongelmana. Tarkasteluajankohdan aikana lehdistön ajattelussa tapahtui alkoholipolitiikan suhteen selkeämpi käänne kuin huume-politiikan suhteen.

Huumeongelman ratkaisuksi lehdistö tuki poliisia vaatien sille lisää resursseja huumerikollisuuden torjuntaan. Samalla yksilönoikeudelliset kysymykset huumeiden yhteydessä painuivat yhteiskunnan edun alle. Samanaikaisesti keskiluokan lehdistö pyrki suojelemaan yksilöllisiä oikeuksia alkoholin käyttöön ”hyväksytyillä tavoilla”, kuten puistossa viinin juomista piknikillä. Alkoholiin liittyvä kontrollitoimia sen sijaan kohdennettiin nuoria ja marginaaliryhmiä kohtaan. (emt 66–69.)

Törrösen (2004, 67–68) mukaan huume-politiikan ratkaisuksi lehdistössä nähtiin huumehoitosektorin kasvattaminen. Huumeidenkäyttäjää alettiin nähdä

hyvinvointivaltioiden asiakkaina, joille on ohjattava erilaisia hoitopalveluita.

Hoitopalveluiden lisäämisen motiivina toimi julkisen tilan hyvinvointi.

Huumeidenkäyttäjät nähtiin arvaamattomina ja pelottavina kansanterveyden sekä julkisen tilan pilaavina kuluerinä.

”Näyttääkin siltä, että alkoholi-ongelmien ja huume-ongelmien valtiollinen säätely hakeutui Suomessa 1990-luvulla jännitteisempään, liikkuvampaan ja ennustamattomampaan tilaan” (Törrönen 2004, 69).

Maria Annalan pro gradu -tutkielman (2007) mukaan Suomessa käsiteltiin vuonna 2007 huumeita etenkin kontrolliviranomaisten, kuten poliisin näkökulmasta. Varsin suosittu aihe huumeiden käsittelyssä olivat erilaiset huumerikokset. Terveyspoliittiset näkökulmat huumeisiin puolestaan olivat hyvin harvinaisia, eivätkä terveydenhuollon ammattilaiset päässet lähteiksi kovinkaan usein. Tätäkin harvemmin Annalan (2007) aineistossa esiintyi huumeidenkäyttäjiä lähteinä. Vielä harvemmin jutuissa esiintyi tieteellisiä näkemyksiä huumeista. Annala myös tekee havainnon, että huumeiden käyttäjiä puhutellaan yhtenä isona massana, eikä käyttäjien välille luoda hirveästi eroavaisuuksia.

Näihin kahteen tutkimukseen nähden journalismissa havaittavissa selkeää suunnan muutosta huumeaiheiden käsittelyssä. Huumeidenkäyttäjien puhuttelu on kääntynyt empaattisempaan suuntaan ja heidän näkemyksensä ovat huomattavasti useammin esillä. Kontrollipoliittinen näkökulma on jäämässä terveysterveystieteiden näkemysten alle, eikä poliisi ole journalismille lähteenä enää yhtä suosittu ”jokapaikanhöylä” huumeita käsiteltäessä. Vaikka terveysterveystieteiden näkökulmat vaikuttavat jyräävän aineistossa, niiden rinnalle nousee myös yksittäisiä poikkeavia näkökulmia, kuten satunnaiskäyttöä käsitteleviä juttuja, mikä olisi vielä 1990-luvulla tai 2000-luvun alussa ollut melko kuulumatonta.

Muutos samalla silti kieltä sitä, että journalismilla on vaikeuksia rakentaa huumeiden julkisesta keskustelusta kovin laaja-alaista, vaikka keskustelu onkin monipuolistunut. Pääasiallinen näkökulma vain muuttaa muotoaan. Paheeseen ja sairauteen vahvasti liitettävä huumeiden käyttö pakostikin ohjaa aineistoa melko yksioikoiseen

näkemykseen huumeista. Huumeidenkäyttäjiä yhä kohdellaan varsin homogeenisenä massana, eikä käyttäjien välisiä eroja pyritä hahmottamaan. Huumeriippuvuutta rakennetaan sairautena, joka määrittelee yksilönsä ensisijaisesti. Huumeidenkäyttäjien tarinat edelleen yleensä vaativat ikään kuin vahvistusta asiantuntijapositiona, joka puolestaan lisää huumeidenkäytön kehystämistä sairautena, koska yleisin käytetty asiantuntija on sosiaali- tai terveysalan asiantuntija. Tämän kaltainen juttujen rakenne ei kuitenkaan ole vain huumeaiheita käsittelevän journalismin erityispiirre, vaan se on melko yleinen toimintatapa ihmisläheisten juttujen jäsentelyssä. Journalismissa usein juttujen aiheita pyritään tuomaan lukijan ”lähelle” kertomalla niitä jonkin kehystarinan kautta. Tämä mahdollisesti selittää myös sitä, miten journalismilla näyttäisi edelleen olevan tapana käsitellä terveydellisiä aiheita edelleen riskien kautta, kuten Brown ja Midberry (2022) on aiemmin havainnut, sillä usein kehystarinat ovat melko varottavia esimerkkejä huumeidenkäytön suhteen.

7.2 Johtopäätöksiä keskustelun luonteesta

Yleisesti ottaen vaikuttaisi siltä, että suhde huumeisiin on jännitteinen ja tirkistelevä. Huumeiden ajatellaan edelleen olevan se myyttinen kategoria, josta kansalaisilla ei ole omakohtaisia kokemuksia, vaikka todellisuudessa lähes kolmanneksella kansasta on jo takanaan vähintään yksi huumekekeilu. Vaikka suurimmassa osaa aineiston jutuissa huumeita ei käsitelläkään niiden laittomuusulottuvuuden kautta, on tuo laittomuudesta syntyvä kiehtovuus aina läsnä. Laittomista ja vaarallisista huumeista halutaan tietää kaikki koskematta niihin kuitenkaan itse. Ilmiö on kenties verrattavissa esimerkiksi true crimen tämänhetkiseen valtavaan suosioon.

Huumeiden vaarallisuutta rakennetaan välillisesti jatkuvasti, koska keskustelussa ei haluta sanoa ääneen sitä, että suurin osa käyttäjistä pärjää huumeiden kanssa. Vaarallisuus on arvo, joka ei poistu, mutta muuttaa muotoaan. Huumeikaupan muuttuminen nähdään moraalikatona, jossa kansalaisen pelko huumeita kohtaan on väistymässä. Mielikuva diileristä väkivaltaisena huumehaina on muuttumassa laskelmoivaksi paketteja lähetteleväksi nörtiksi. Diileri alkaakin näyttäytyä tavallisena ihmisenä, joka vain hyödyntää systeemiä. Tällöin vaarallisuus ei rakennu selkeiden

pahisten varaan, vaan huumemaailman kehystystä itsessään vaarallisena paikkana korostetaan. Journalismi on kuin Leijonakuninkaan Mufasa, joka sanoo Simballe: ”Se on rajojen ulkopuolella, et saa ikinä mennä sinne”.

Huumeidenkäyttäjä näyttäytyy silloin raasuna, joka ei ymmärtänyt omien valintojensa seurausta. Keskustelu rakentuu sen ympärille, että miten ihmiset pidetään huumeista kaukana ja miten pelastetaan huumeisiin koskeneet ihmiset. Keskustelua käydään tavallaan ylhäältä alaspäin: hoitohenkilökunta kertoo millaista hoitoa potilaisiin (addikteihin) tulisi kohdistaa. Tämä jättää julkiseen keskusteluun kuitenkin ison aukon. Ihmisiä ei auteta hahmottamaan ”terveellistä” huumeidenkäyttöä, koska sellaista ei uskota olevan. Tietoa sen sijaan kontrolloidaan. Ajatellaan, että terveellisen käytön voi määrittää vain lääkäri resepteineen.

Lisäksi huume keskustelussa esiintyviä näkemyksiä pohjataan edelleen usein myös mielikuville. Tämä johtuu mahdollisesti siitä, että huumeidenkäyttäjistä ja riippuvuuden yleisyydestä on vaikea muodostaa vankkaa tietoa. Laittoman toiminnan tutkiminen on tunnetusti erittäin vaikeaa.

Huumeista on muodostettu erilaisia haittaprofiileja, joiden perusteella on mahdollista arvioida riippuvaisten osaa käyttäjistä. Schlagin (2020, 5) mukaan eri huumeisiin addiktoituneiden osuus ilmenee seuraavanlaisesti: tupakkaan riippuvuuden muodostaa käyttäjistä 33 prosenttia, alkoholiin 10–15 prosenttia, kannabikseen alle 10 prosenttia, kokaiiniin 15–20 prosenttia, heroiniin 23–30 prosenttia, metamfetamiiniin ja muihin stimulantteihin 5–10 prosenttia ja psykedeeleihin 9 prosenttia.

Kuitenkin samanaikaisesti nykytiedon mukaan psykedeeleiden ei ajatella aiheuttavan fyysistä riippuvuutta lainkaan (Nichols 2016). Lisäksi huumeriippuvuudesta kielivät prosentit kertovat vain sen hetkisen riippuvaisten määrän. Tilastoista ei käy ilmi, kuinka kauan keskimäärin ihminen kokee olevansa aineeseen riippuvainen ja minkälaista hoitoa kukin on riippuvuuteensa saanut.

Näiden tietojen valossa käyttäjien tulisi siis esimerkiksi pelätä tupakan aiheuttamaa riippuvuutta enemmän kuin esimerkiksi amfetamiinin. Jutuissa huumeiden eroja

hahmottelevat puheenvuorot eivät kuitenkaan ole yhdenmukaisia tilastoihin peilattaessa. Huumeiden käytön kokemuksellisesta puolesta puhuu eniten sellaiset, jotka ovat tällä hetkellä huumeriippuvaisia tai ovat selvinneet huumeriippuvuudesta. Julkisessa keskustelussa rakentuva todellisuus huumeidenkäytöstä on siis epäsuhdassa tosimaailman kanssa. Pääasiallisesti sairauden kautta huumeista puhuttaessa huumeriippuvuus näyttäytyy yleisempänä kuin mitä se on. Samoin keskustelussa jää paitsioon kevyemmät huumeiden käyttöön hillitsemiseen liitettävät toimet. Julkisesta keskustelusta syntyy mielikuva, että huumeidenkäyttäjä ennen pitkää ajautuu riippuvaiseksi ja pahimmillaan riippuvuus on niin paha, että käyttäjä jää loppuelämäkseen korvaushoidon potilaaksi.

Huumeiden ongelmakäyttö kuitenkin kasvaa, eikä yhteiskunnalla tälläkään hetkellä vaikuttaisi olevan varaa pahimpien addiktien hoitoon. Katkolle ei pääse ajoissa ja jos pääsee, hoitosuhde lakkaa katkon jälkeen. Nopeuteen ja tehokkuuteen obsessoitunut yhteiskunta on pattitilanteessa.

Kenties selitys taustalla vallitsevaan ajatukseen huumeista löytyy suomalaisten alkoholisuhteesta. Suomalaisen dokauskulttuurin, jossa eletään viikonloppurännistä toiseen, ajatellaan olevan meillä veressä ja osa meidän kulttuuriamme. Uskomme, että suomalainen ryyppäisi itsensä hengiltä, jos kaljaa saisi illalla vielä yhdeksän jälkeen kaupasta. Sama usko siirtyy mahdollisesti huumeisiin. Kaikkien huumeiden ajatellaan johtavan paitsi samanlaisiin järjestyshäiriöihin kuin alkoholin, mutta samalla myös orjuuttavan käyttäjänsä ja lopulta tappavan heidät. Ajatus rakentuu sille, että laillistuessaan huumeita käytettäisiin yhtä holtittomasti kuin alkoholia.

Systeemin oikkukohtia on mahdollista kritisoida ja niin sitä aineistossa kritisoidaankin. Huumehoidon nähdään epäonnistuneen ja siellä nähdään paljon parantamisen varaa. Ajattelua systeemin takana ei kuitenkaan tahdota haastaa, vaikka koko asia olisi mahdollista kääntää pääläelleen. Eikö moni huumeiden lieveilmiöistä kasva nimenomaan laittomuuden kautta? Kansalaiset vaikuttavat kuluttavan alkoholin sijaan muita päihteitä yhä enenevässä määrin ja niiden hankkiminen on nykypäivänä uskomattoman helppoa. Tuohon kysyntään voi vastata joko laillisesti, tai jättää tuon

vastauksen rikollisten käsiin, kuten nyt toimitaan. Pimeillä markkinoilla tunnetusti ei ole annoskokoja, puhtauden valvontaa, veroja tai ylipäänsä kaupankäynnin pelisääntöjä.

7.3 Tutkielman rajoitteet

Törrösen (2004) ja Annalan (2007) tutkimukset eivät luonnollisesti ole täysin vertailukelpoiset tämän tutkielman kanssa. Törrösen tarkastelee pääkirjoituksia, joita tämän gradun aineistossa ei ole lainkaan. Annalan aineistossa on puolestaan huomioitu puolen vuoden ajalta kaikki huumeita käsittelevät jutut, jolloin aineisto on huomattavasti isompi. Todennäköisesti, jos tässä tutkielmassa olisi myös ollut tarkasteluvälin kaikki jutut, olisi poliisin osuus lähteistä kasvanut huomattavasti, sillä merkittävä osa uutisista edelleen on huumerikoksia käsitteleviä. Luultavasti myös julkisen keskustelun alueet olisivat näyttäneet hieman erilaisina isomman aineiston kanssa.

Tässä gradussa tarkoituksena oli pyrkiä selvittämään, miten journalismi suhtautuu huumeisiin silloin, kun sillä on mahdollisuus toimia enemmän aktiivisena toimijana. Siksi aineistoon valikoituikin lähinnä pidempiä huumeaiheisia juttuja yleisön suurta luottamusta nauttivista lehdistä. Näyttäisikin siis siltä, että Helsingin Sanomien ja Ylen journalismi haluaa rakentaa huumeista terveystieteellistä kysymystä, jossa kaikki huumeidenkäyttö on liitettävissä sairauteen. Huumeidenkäyttäjät nähdään yksilöinä, jotka yhteiskunnan tulisi pelastaa omalta paheeltaan.

Samalla aineiston rajautuminen Helsingin Sanomiin ja Yleen on yksi tutkielman rajoitteista. Arkihavaintojen perusteella iltapäivälehtien tapa kirjoittaa huumeista on usein sensaatiohakisempaa, joten niiden tutkiminen luultavasti tuottaisi erilaisen näkemyksen journalismin asenteesta. Puhtaasti mainosrahoitteisella journalismilla harvoin on myöskään resursseja paneutua yksittäisiin juttuihin pitkiä aikoja, jonka vuoksi lähteitä mahdollisesti indeksoidaan enemmän ”totuttuun tapaan”, eli poliisia suosien.

Toinen selkeä rajoite analyysille oli haastateltavien ryhmittely. Varsinkin terveysalan asiantuntijoiden ryhmittely oli haastavaa. Usein lähteet nimittäin tavallaan edustavat useampaa ryhmää. Pitäisikö esimerkiksi THL:n asiantuntija ymmärtää tutkijana, sosiaalipoliittisena toimijana, viranomaisena vai jonain muuna?

7.4 Jatkotutkimusaiheet

Huumeiden ja journalismin välisessä suhteessa riittäisi edelleen paljon tutkittavaa. Kysyntää riittäisi hyvin laaja-aineistoiselle tutkimukselle, jossa tarkastelunkohteena olisi kaikki merkittävät Suomen valtakunnan mediat. Poleemisten aiheiden käsittelyn tutkiminen voi auttaa journalismia hahmottamaan omia sokeita pisteitään ja kehittämään lisää keinoja päästä niiden yli.

Huumeiden käyttö myös lisääntyy eri tahdissa eri puolella Suomea ja asenteissa onkin paljon eroa niin sukupuolen, iän kuin maantieteellisen sijainnin perusteella. Mielenkiintoista olisi nähdä mikä rooli journalismilla on tässä asiassa. Käsitelläänkö esimerkiksi maakuntalehdissä tai televisiouutisissa huumeita eri tavalla kuin tämän tutkielman aineistossa?

Yksi selkeä puute tutkimuskentällä näyttäytyisi myös olevan itse toimittajien tai toimittajaorganisaatioiden tutkiminen huumeaiheiden näkökulmasta. Mitkä asiat journalismi itse mieltää huumeiden käsittelyä ohjaaviksi? Kuinka paljon ja miten huumeiden ympärillä vaikuttava stigma vaikuttaa huumeaiheista kirjotteluun? Mistä syistä toimittajat yleensä haluavat kirjoittaa huumeista?

Kriisinä ilmentyvän huumeekysymyksen käsittelystä olisi kaivettavissa paljon tietoa ylipäänsä siitä, miten journalismi suhtautuu omaan rooliinsa yhteiskunnassa. Passiivinen ja aktiivinen suhde huumeongelmasta uutisoitaessa rakentaa nimittäin hyvin erilaista todellisuutta huumeista.

LÄHTEET

Ahva, Laura, Heikki Heikkilä, Jaana Siljamäki, ja Sanna Valtonen. 2011. ””Onpas fiksuja lukijoita!””. *Media & viestintä* 34 (4). <https://doi.org/10.23983/mv.62895>.

Annala, Maria. 2007. ”Suomalaislehtien huumejournalismi ja sen vaikutukset yhteiskunnan huumeongelmaan.” Pro Gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

Alasuutari, Pertti. *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4. uud. p. Tampere: Vastapaino, 2011.

American Presidency Project. ”Special Message to the Congress on Drug Abuse Prevention and Control”. Luettu 14.5.2023.

<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/special-message-the-congress-drug-abuse-prevention-and-control>.

Aula, Maria Kaisa. ”Perässä Tullaan Amerikka? Ajatuskoe Suomalaisen Poliittisen Julkisuuden Murroksesta.” *Media & Viestintä* 15, no. 2 (1992).

Benavie, Arthur. *Drugs: America's Holy War*. New York: Routledge, 2009.

Bennett, W. Lance. ”An Introduction to Journalism Norms and Representations of Politics.” *Political communication* 13, no. 4 (1996): 373–384.

Brown, Danielle K. ja Jennifer Midberry. ”Social Media News Production, Emotional Facebook Reactions, and the Politicization of Drug Addiction.” *Health communication* 37, no. 3 (2022): 375–383.

Christie, Nils ja Kettil Bruun. *Hyvä vihollinen: huumeainepolitiikka Pohjolassa*. Espoo: Weilin+Göös, 1986.

Daniel Hallin. *We Keep America on Top of the World: Television Journalism and the Public Sphere*. Taylor and Francis, 2005.

Deuze, Mark. ”What Is Journalism?: Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered.” *Journalism (London, England)* 6, no. 4 (2005): 442–464.

Elinkeinoelämän valtuuskunta. 2023. EVAn arvopankki.

<https://arvopankki.eva.fi/tietoja.php>

Epstein, Edward J. *Agency of Fear: Opiates and Political Power in America*. New York, G. P. Putnam's Sons, 1977.

Gelders, Dave, René Patesson, Sofie Vandoninck, Pascale Steinberg, Sara Van Malderen, Pablo Nicaise, Brice De Ruyver, ym. "The Influence of Warning Messages on the Public's Perception of Substance Use: A Theoretical Framework." *Government Information quarterly* 26, no. 2 (2009): 349–357.

Gitlin, Todd. "Public Sphere or Public Sphericules?" teoksessa *Media, Ritual and Identity*, 178–184. Routledge, 1998.

Habermas, Jürgen ja Veikko Pietilä. *Julkisuuden rakennemuutos: tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta*. Tampere: Vastapaino, 2004.

Hallin, Daniel C. "The Media, the War in Vietnam, and Political Support: A Critique of the Thesis of an Oppositional Media." *Journal of Politics* 46, no. 1 (1984): 1–24.

Hallin, Daniel C. *The Uncensored War: The Media and the Vietnam*. Cary: Oxford University Press, Incorporated, 1986.

Harju, Jukka. (2023). "Kimi Räikkösen lumiukkokuvan julkaisu Helsingin Sanomissa maksoi Sanomalle yli 100 000 euroa." *Helsingin Sanomat*. 9.2.2023.

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009378010.html>

Harju, Elli. (2022). "Videot alkoivat levitä somessa: Sanna Marin juhlii ja tanssii villisti julkkisporukassa." *Iltalehti*, 17.8.2022. <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/cc979c9c-c331-42f5-afe6-d30bdb869e3a>

Hakkarainen, Pekka, Timo Jetsu, ja Lau Laursen. "The Legal Framework and the Drug Control System." *NAD Publication*, no. 31 (1996): 21–32.

- Heikkilä, Heikki, Heikki Hellman, and Liisa Ovaska. *Mä lehden luin: Yleisön suhde painettuun ja digitaaliseen sanomalehteen*. Tampere University Press, 2023.
- Hirschovits-Gerz, Tanja. *Suomalaisten riippuvuuksia koskevat mielikuvat*. Tampere University Press, 2014. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/95952>.
- Hughes, Caitlin Elizabeth, Kari Lancaster, ja Bridget Spicer. 2011. "How Do Australian News Media Depict Illicit Drug Issues? An Analysis of Print Media Reporting across and between Illicit Drugs, 2003–2008". *International Journal of Drug Policy* 22 (4): 285–91. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2011.05.008>.
- Hurme, Toivo. "Harmin paikka? Haittojen vähentämisen käsitteellinen ongelmallisuus huume politiikassa." *Yhteiskuntapolitiikka* 67, no. 5 (2002).
- Johnson, Thomas J., Wayne Wanta, ja Timothy Boudreau. "Drug Peddlers: How Four Presidents Attempted to Influence Media and Public Concern on the Drug Issue." *Atlantic Journal of Communication* 12, no. 4 (2004): 177–99.
- Jokiranta, Kari. 2008. Konkretisoitua uhka. *Ilkka-lehden huume kirjoitukset vuosina 1970-2002*. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/67915>.
- Kansainvälinen opiumsopimus 1922/19. Annettu Haagissa 23.1.1922. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1922/19220019/19220019_1
- Karjalainen, Karoliina, Niina Pekkarinen ja Pekka Hakkarainen. 2018. "Suomalaisten huumeiden käyttö ja huume asenteet. Huume aiheet väestökyselyt Suomessa 1992–2018." Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-441-7>
- Karjalainen, Karoliina, Niina Pekkarinen ja Pekka Hakkarainen. 2023. "Suomalaisten huumeiden käyttö ja huume asenteet 2022". Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023041236168>

Kaukonen, Olavi ja Pekka Hakkarainen. *Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa*. Helsinki: Gaudeamus, 2002.

Kotovirta, Elina, Jaana Markkula, Mari Pajula, Meri Paavola, Reetta Honkanen ja Ismo Tuominen. 2021. ”Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030.” Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu, 2021:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9891-9>

Lehtinen, Aki Petteri. ”Journalismin Totuudenmukaisuus: Luottamussuhde Yleisöjen Kanssa.” *Media & Viestintä* 43, no. 3 (2020).

Luoma-Aho, Mika. (2021). ”Voiko kannabiksen käyttäjä olla kunnan kansalainen?”. *Politiikasta*, 29.10.2021. <https://politiikasta.fi/voiko-kannabiksen-kayttaja-olla-kunnan-kansalainen/>

McCombs, Maxwell E. ja Donald L. Shaw. ”The Agenda-Setting Function of Mass Media.” *Public opinion quarterly* 36, no. 2 (1972): 176–187.

Månsson, Josefin. 2016. ”The same old story? Continuity and change in Swedish print media constructions of cannabis”. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 33 (3): 267–86. <https://doi.org/10.1515/nsad-2016-0021>.

Negroponte, Nicholas. *Being Digital*. New York: Vintage, 1996.

Nichols, David E. ”Psychedelics.” *Pharmacological reviews* 68, no. 2 (2016): 264–355.
Nielsen. (1.6.2018). World Football Report. <https://www.nielsen.com/insights/2018/world-football-report/>

Nikunen, Kaarina ja Susanna Vehmas. *Enemmän vähemmällä: laman ja teknologisen murroksen vaikutukset suomalaisissa toimituksissa 2009-2010*. Tampere: Tampereen yliopisto, journalismin tutkimusyksikkö, 2011.

Ognianova, Ekaterina, ja James W Endersby. "Objectivity Revisited: A Spatial Model of Political Ideology and Mass Communication." *Journalism and Mass Communication Monographs* 159 (1996).

Partanen, Juha. 2002. "Huumeet maailmalla ja Suomessa." Teoksessa *Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa*, toimittanut Olavi Kaukonen ja Pekka Hakkarainen, 252-272. Helsinki: Gaudeamus.

Purcell, Edward A. *The Crisis of Democratic Theory: Scientific Naturalism and the Problem of Value*. Lexington: University Press of Kentucky, 1973.

Raeijmaekers, Daniëlle, ja Pieter Maesele. 2017. "In Objectivity We Trust? Pluralism, Consensus, and Ideology in Journalism Studies". *Journalism* 18 (6): 647–63.

<https://doi.org/10.1177/1464884915614244>.

Renvall, Mika ja Esa Reunanen. "Yhteisö totuutta metsästäessä. Journalismi julkisen keskustelun kehiksenä." *Media & Viestintä* 22, no. 3 (1999).

Reunanen, Esa, Noora Alanne, Henna Helske, Elina Lappalainen, Mari K. Niemi, Maria Pettersson, and Ville Seuri. *Uutismedia verkossa 2022*. Reuters-instituutin Digital News Report - Suomen maaraportti. Tampereen yliopisto, 2022.

[https://www.mediaalantutkimussaatio.fi/wp-content/uploads/Raportti Reuters-Uutismedia-verkossa_2022.pdf](https://www.mediaalantutkimussaatio.fi/wp-content/uploads/Raportti_Reuters-Uutismedia-verkossa_2022.pdf)

Ruotsalainen, Juho, Jaana Hujanen, ja Mikko Villi. "A Future of Journalism Beyond the Objectivity–dialogue Divide? Hybridity in the News of Entrepreneurial Journalists." *Journalism (London, England)* 22, no. 9 (2021): 2240–2258.

Schlag, Anne Katrin. 2020. "Percentages of Problem Drug Use and Their Implications for Policy Making: A Review of the Literature." *Drug science, policy and law* 6 (2020).

Schudson, Michael. 2001. "The Objectivity Norm in American Journalism*." *Journalism* 2 (2): 149–70. <https://doi.org/10.1177/146488490100200201>.

Seppänen, Janne ja Esa Väliverronen. *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino, 2012.

Skovsgaard, Morten ja Kim Andersen. "Conceptualizing News Avoidance: Towards a Shared Understanding of Different Causes and Potential Solutions." *Journalism studies* (London, England) 21, no. 4 (2020): 459–476.

Soffer, Oren. "The Competing Ideals of Objectivity and Dialogue in American Journalism." *Journalism* (London, England) 10, no. 4 (2009): 473–491.

Stringer, Richard J., ja Scott R. Maggard. "Reefer Madness to Marijuana Legalization: Media Exposure and American Attitudes Toward Marijuana (1975-2012)." *Journal of drug issues* 46, no. 4 (2016): 428–445.

Stryker, Jo Ellen. "Articles Media and Marijuana: A Longitudinal Analysis of News Media Effects on Adolescents' Marijuana Use and Related Outcomes, 1977-1999." *Journal of health communication* 8, no. 4 (2003): 305–328.

Tammi, Tuukka. 2002. "Onko Suomen huume politiikka muuttunut?" Teoksessa *Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa*, toimittanut Olavi Kaukonen ja Pekka Hakkarainen, 252-272. Helsinki: Gaudeamus.

Taylor, Stuart. "Outside the Outsiders: Media Representations of Drug Use." *Probation Journal* 55, no. 4 (2008): 369–387.

Tuchman, Gaye. "Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen's Notions of Objectivity." *The American journal of sociology* 77, no. 4 (1972): 660–679.

Tuomi, Jouni, and Anneli Sarajärvi. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi, 2018.

Törrönen, Jukka. *Valvontaa ja vastuuta: päihteet ja julkisen tilan moraalಿಸäätely*. Helsinki: Gaudeamus, 2004.

Vuoden 1961 huumausaineyleissopimus 1965/43. Annettu New Yorkissa 30.3.1961.

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/1965/19650043>

Uutismedian liitto. "Juttutyypit." Luettu 1.6.2023. <https://juttutyypit.fi/juttutyypit/>